

Küzdelem a jelentős mennyiségű kábitószer ellen

Jelige: „Dobos”

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	- 2 -
II. A kábítószerrel visszaélés törvényi szabályozása	- 4 -
Történeti visszatekintés	- 4 -
Kábítószerrel visszaélés a Büntető Törvénykönyvben	- 5 -
Beszerző-előállító oldal	- 6 -
Forgalmazói oldal	- 7 -
Tizennyolcadik életévét be nem töltött személy felhasználása	- 8 -
Kábítószerfüggő	- 9 -
A kábítószer mennyisége	- 10 -
III. Győr-Moson-Sopron megyére jellemző elkövetési magatartások	- 12 -
IV. Milyen anyagokkal is állunk szemben? - A kábítószeresek főbb csoportjai	- 16 -
Cannabis	- 16 -
Az ópiátok csoportja	- 17 -
Pszichostimulánsok	- 17 -
Hallucinogének	- 18 -
V. Proaktív nyomozás, felderítés	- 19 -
Titkos információgyűjtés	- 20 -
A titkos adatszerzés	- 22 -
Telefonlehallgatás	- 23 -
VI. A büntetőeljárás nyomozati szakasza	- 27 -
Hogyan indulnak meg az eljárások?	- 27 -
A házkutatás	- 29 -
A szemle	- 31 -
VII. Bizonyítás a büntetőeljárásban	- 33 -
Vegyészszakértő	- 34 -
Botanikus szakértő	- 38 -
Toxikológus szakértő	- 39 -
Igazságügyi elmeorvos szakértő és igazságügyi orvosszakértő	- 41 -
További szakértők	- 42 -
Mellékletek	- 44 -
Irodalomjegyzék	- 46 -

I. Bevezetés

A kábítószer bűnözés súlyos, és egyre növekvő társadalmi problémát jelent, mely minden réteget érint, de különösen veszélyeztetettek a fiatalok. Sokak körében elfogadott, vagy nem különösen elítélendő dolog maga a kábítószer fogyasztás. A médiában, amely napjainkban hatalmas véleményformáló erő, gyakran pozitív színben jelenik meg a témakör, újra és újra napirendre kerül a legalizáció kérdése is, és a legfontosabb veszélyeket véleményem szerint nem emelik ki kellően. Ez a fő célközönség egyfajta félreinformáltsághoz vezet.

Amikor a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények vizsgálatával elkezdtem foglalkozni, nagyszámú szakirodalmat, tanulmányt találtam, amelyek a drogprevencióról, a tájékoztatás kérdéseiről, a fogyasztókkal kapcsolatos büntetési illetve kezelési lehetőségekről, a medikalizációs szemléletről, elterelésről, beszámítási képességről szólnak. Ezek a munkák a kábítószer-kérdésre ott adnak választ, ahol az a mindennapokban, az emberekhez közel megjelenik: a fogyasztó oldalán. Ma már nem vitatott Magyarországon, hogy a kábítószeret kipróbálók, alkalmanként vagy rendszeresen fogyasztók száma magas. Kialakult egy állapot, amelyet megszüntetni, megfordítani nehéz feladat.

Az emberek életét közvetlenül érinti, így az érdeklődésüket is jobban felkelti, amikor például a híradóban kábítószer hatása alatt okozott közlekedési balesetről, vagy a szórakozóhelyeken egyre növekvő „diszkódrog” fogyasztásról tudósítanak. A legtöbben így kerülnek kapcsolatba a problémával, a fogyasztói oldal valamelyik jelenségén keresztül. Az „érem másik oldala” viszont már sokkal kisebb hatással bír, például az, hogy hány kilogramm kábítószeret foglaltak le a határon, vagy hány kenderültetvényt számoltak fel.

Dolgozatomban a kábítószer problémát erről a másik oldaláról közelítettem meg. Nem onnan, hogy miért vásárol az alkalmi fogyasztó vagy a függő, milyen egyéni és társadalmi okai vannak ennek, illetve hogyan kezelendők az ilyen személyek. Egyszerűen nem a keresleti oldalt vizsgáltam. Mert a kábítószer probléma alapját nemcsak ez adja. Gyökerét jelenti ennek a kínálati oldal is! Van egy széles piac, működik a kábítószer termesztés és előállítás, a kábítószer-csempészet és kereskedelem, méghozzá nem kis illegális hasznot hajtva az ezzel foglalkozóknak. Így viszonylag olcsón, és könnyedén juthatnak anyaghoz a fogyasztók, mindig van mit venni, a piac nagyon rugalmas, reagál az igényekre. Talán, ha

nem lehetne olyan könnyen hozzájutni a szerekhez, akkor kevesebb ember is használná őket. Naivitás lenne azt feltételezni, hogy a kínálatot meg lehet szüntetni. Amíg igény jelentkezik valamire, arra megjelenik a piaci kínálat is. De véleményem szerint: minél több esetben fedezik fel a kábítószer-szállítmányokat, minél több marihuána-ültetvényt számolnak fel, minél több kereskedőt lepleznek le, annál inkább vágják el a probléma – fent említett – gyökereit, mert ezeken kerülnek forgalomba akkora mennyiségek, amelyek aztán leosztva és kipurciózva számos fogyasztót képesek ellátni.

Ezért a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények közül nem az alapeseti, illetve ehhez képest privilégizált csekély mennyiségre elkövetést vizsgáltam, hanem a jelentős mennyiségű kábítószerrel visszaélést. Ennek során jogerős ítélettel lezárt ügyeket is elemeztem, melyeken keresztül szeretném bemutatni a nyomozati és bizonyítási kérdéseket, eszközöket, gyakorlati nehézségeket, jogalkalmazási problémákat, különös figyelmet szentelve Győr-Moson-Sopron megye helyzetének.

Véleményem szerint az állami szervek, hatóságok úgy tudnak a legjobban hatni a kábítószer problémára, ha azon a ponton avatkoznak be, ahol a nagy mennyiségek viszonylag kevés számú elkövetőhöz köthetőek, azaz ha kiemelt céljuk a kínálatcsökkentés. Ahhoz, hogy ezt a célt elérjük, az elkövetett cselekményeket fel kell deríteni, a megalapozott gyanú alapján indult büntetőeljárásban nyomozást kell lefolytatni, törvényes vádat kell emelni, majd a bíróság előtti szakaszban a vádat a bizonyítási eljárás keretében alá kell támasztani, így születhetnek megalapozott ítéletek, amelyek a büntetés céljain, a speciális és generális prevención keresztül képesek csökkenteni a kínálati (ezen keresztül pedig a keresleti) oldalt.

II. A kábítószerrel visszaélés törvényi szabályozása

Történeti visszatekintés

A modern világban univerzálisnak mondható a kábítószerrel visszaélésnek az államok általi, valamilyen fokú tilalmazása. A történelmet vizsgálva azonban kiderül, hogy ez új keletű jelenség. Csak egyes államok hoztak korán intézkedéseket bizonyos kábítószeres használatának korlátozására, főként azok az államok, amelyekben tömegesen fordultak elő ezek az anyagok, ezért korábban megállapíthatták a bennük rejlő veszélyeket. Így például a szultánok már a XIII. században betiltották a kannabiszt, Spanyolország a XVI. században a kokalevél élvezetét, illetve Kína a XVII. században az ópiumot. A többi állam csak a XIX. század végén, XX. század elején lépett fel a büntetőjog eszközeivel a kábítószeres ellen.

„Az Egyesült Államokban az ópium és a heroin szövetségi szintű tiltása csak 1914-re datálható, míg a marihuánáé csak 1937-re. Ezt megelőzően a jelenleg tiltott drogok nemcsak, hogy legálisak voltak, hanem széles körben elérhetők a vegyesboltokban, utcai kereskedőknél. (...) Ugyanígy kaphatóak voltak gyógyszertárakban, és az orvosok is használták egészségügyi problémák megoldására, különösen fájdalomcsillapításra.”¹ A korlátozás, mint első reakció mellett azonban az is elmondható, hogy az államok elkezdtek „szociális segítséget nyújtani a drogfüggőknek, ezen kívül szabályozták a kábítószeres használatának egyéb kérdéseit is.”²

Magyarországon az 1925. február 19-én Genfben kötött Nemzetközi Ópium Egyezmény kihirdetéséről szóló 1930. évi XXXVII. törvénycikk vezette be az első, kábítószerrel kapcsolatos büntetőjogi rendelkezéseket. Ezután több nemzetközi szerződés foglalkozott a kábítószerrel visszaéléssel, mint büntetendő cselekménnyel.³

¹ S. D. Levitt, T. J. Miles: Economics of Criminal Law, 562 – 563. o.

² Albrecht Brühl: Drogenrecht, 3. o.

³ Belovics-Molnár-Sinku: Büntetőjog Különös Rész, 437. o.

A rendszerváltás utáni szabályozást tekintve, ritka az „olyan különös részi tényállás, amit a jogalkotó ennyiszor és ennyiféleképpen módosított.”⁴ 1993-ban még csak egy § öt bekezdése tartalmazta a kábítószerrel visszaélésre vonatkozó szabályokat, majd több lépcsőben változott, bővült a tényállás, míg elérte mai formáját, amikor öt § 25 bekezdésében rendelkezik a törvény a bűncselekményről.

Kábítószerrel visszaélés a Büntető Törvénykönyvben

A 282. §-tól, a közrend elleni, ezen belül közegészség elleni bűncselekmények körében szabályozza a Büntető Törvénykönyv (1978. évi IV. törvény, a továbbiakban Btk.) a „Visszaélés kábítószerrel” elnevezésű bűncselekményt. Már itt, a Btk.-beli elhelyezésében is megmutatkozik, kifejezésre jut, hogy a kábítószer nemcsak egyéni probléma, nemcsak önpusztítás, hanem a „társadalom egésze ellen irányuló káros jelenség”⁵

A büntetőjog által védett jogi tárgy az állampolgárok egészségének sérthetetlenségéhez fűződő általános érdek. A kábítószeres használat veszélyes az egyénre, gondoljunk csak a túladagolásra, az addikcióra, az ismeretlen hígítás miatti mérgezésekre, és egyéb kapcsolódó betegségekre (injekciós tűk miatti fertőzések, stb.). A szerhasználathoz kapcsolódó életforma, illetve cselekmények, a bódult állapotban elkövetés, a kábítószer-kereskedelem, az ebből származó hasznok tisztára mosását szolgáló pénzügyi, vállalkozói tevékenység⁶, a maffia az egész társadalomra veszélyesek.

Az elkövetési tárgy a kábítószer. A kábítószeres „olyan növényi eredetű vagy szintetikus előállított anyagok, (...) amelyek közös tulajdonsága, hogy a szervezetben kellemes érzést, félálomszerű bódult állapotot, túlérzékenységet, és érzéki csalódást képesek kiváltani,”⁷ és többségük függőséget okoz. Fontos kiemelni azt, hogy ez egy általános meghatározás, és mint ilyen, a büntetőjog területén nem alkalmazható. Ugyanis ezen ismérvek alá számos legális anyag is besorolható (például alkohol, egyes gyógyszerek, festékek, hígítók). Ezért a jogszabályok nem adnak általános definíciót, hanem felsorolják azokat a konkrét vegyületeket, amelyek a kábítószerrel visszaélés

⁴ Krecsik Eldoróda: Kábítószerrel kapcsolatos jogértelmezési problémák, 67. o.

⁵ Margitán Éva: Büntetőjog, 397. o.

⁶ Lévai Miklós: Kábítószeres és bűnözés, 25. o.

⁷ Margitán Éva: Büntetőjog, 401. o.

bűncselekmény szempontjából kábítószernek minősülnek. Ami nincs ezen a jegyzéken, az ebben a körben nem kábítószer. A Btk. 286/A. § szerint tehát büntetőjogi értelemben kábítószer a következők:

- az 1988. évi 17. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az Egységes Kábítószer Egyezmény módosításáról és kiegészítéséről szóló, Genfben, 1972. március 25-én kelt Jegyzőkönyvvel módosított és kiegészített, az 1965. évi 4. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a New Yorkban, 1961. március 30-án kelt Egységes Kábítószer Egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékében meghatározott anyagok,
- az 1979. évi 25. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a pszichotrop anyagokról szóló, Bécsben, az 1971. évi február hó 21. napján aláírt egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékében meghatározott veszélyes pszichotrop anyagok, valamint
- az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerekről szóló törvény mellékletében meghatározott pszichotrop anyagok.

A Btk. szabályozása a kábítószerrel visszaélés egyes elkövetési magatartásait – társadalomra veszélyességük alapján – két csoportban kezeli. Az egyik a beszerző-előállító oldal, a másik pedig a forgalmazói oldal. Ezekről eltérően alakul továbbá a szankció akkor, ha tizennyolcadik életévét betöltött személy tizennyolcadik életévét be nem töltött személy felhasználásával követ el beszerző-előállítói, vagy forgalmazói oldali cselekményeket, illetve szintén megkülönbözteti a törvény a kábítószerfüggők által tanúsított magatartásokat. A most következő részben ezek legfontosabb szabályait ismertetem, majd kitérek a szabályozás alapját adó mennyiségi meghatározásra, végül a megyénkben legjellemzőbb elkövetési magatartásokra.

Beszerző-előállító oldal

A Btk. 282. § (1) bekezdése szerint, aki kábítószerrel termeszt, előállít, megszerez, tart, az országba behoz, onnan kivisz, vagy az ország területén átvisz, büntetett követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ezek a keresleti típusú magatartások, de helyesebb, ha *beszerző-előállító jellegű cselekményeknek*⁸ nevezzük, mert egyes, itt szabályozott magatartások nemcsak a fogyasztáshoz köthetőek. Az országhatárokon átvéelő tranzittevékenységek (országba behoz, kivisz, ország területén átvisz) azért itt

⁸ Kis Norbert: A Magyar Büntetőjog Tankönyve II, 534. o.

kerülnek megfogalmazásra, mert például egy fogyasztó saját használatra behozatallal ugyanazt a fordulatot követi el, mint aki kábítószer-kereskedelem keretében teszi ugyanezt. Így fogyasztó esetében aránytalan lenne, ha a kínálati-forgalmazói oldalon szabályozott, súlyosabban büntetendő cselekmény miatt vonnák felelősségre. Ugyanez igaz a termesztésre, illetve az előállításra.

A törvény a továbbiakban meghatározza az alapesetet minősítő körülményeket, melyekhez súlyosabb büntetés társul. Ezek az üzletszerűen vagy bűnszövetségben, illetőleg kábítószerfüggő személy felhasználásával történő elkövetés, valamint dolgozatom szempontjából fontos a 282. § (2) bekezdés b.) pontja, amely a jelentős mennyiségű kábítószerre elkövetést öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni. Ezután a keresleti oldali magatartások előkészülete került kriminalizálásra, majd a bűnszegédi magatartások (kábitószer előállításához szükséges anyag, berendezés vagy felszerelés készítése, átadása, forgalomba hozatala stb., illetve a bűncselekmény elkövetéséhez anyagi eszközök szolgáltatása).

Végül az alapesethez képest enyhébb megítélésű, privilegizált eset, ha a cselekményt csekély mennyiségű kábítószerre követik el. Ehhez kapcsolódik a törvény 283. §-a, amely egy büntethetőséget megszüntető okot nevesít, biztosítja az úgynevezett „elterelés” lehetőségét. Ez azt jelenti, hogy nem büntethető kábítószerrel visszaélés miatt, aki csekély mennyiségű kábítószerrel saját használatra természet, előállít, megszerez vagy tart, feltéve, ha az első fokú ítélet meghozataláig okirattal igazolja, hogy legalább hat hónapig folyamatos, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült, vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vett részt. Kábítószerfüggő személyek a 283. § e.) és f.) pontja alapján akkor is élhetnek ezzel a lehetőséggel, ha ugyan a csekély mennyiséget meghaladó, de a jelentős mennyiséget el nem érő kábítószerrel saját használatára természetnek, előállítanak, megszereznek, tartanak, az országba behoznak, onnan kivisznek, az ország területén átvisznek, illetve ha ezzel összefüggésben két évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő más bűncselekményt követnek el.

Forgalmazói oldal

A kínálati oldalon a Btk. 282/A. § (1) bekezdése alapján a következő magatartások találhatók: aki kábítószerrel kínál, átad, forgalomba hoz, vagy azzal kereskedik, büntetett követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Nevezhetjük

ezeket *forgalmazói típusú cselekményeknek*⁹ is. Láthatjuk tehát, hogy a kínálati oldali magatartások alapesete súlyosabban büntetendő, mint a keresleti oldal.

A (2) bekezdés a kínálati alapesetet minősítő körülményeket határozza meg, ezek a bünszövetségben, illetőleg kábítószerfüggő személy felhasználásával, hivatalos vagy közfeladatot ellátó személyként, e minőséget felhasználva, vagy a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek vagy a büntetés-végrehajtási szervezet létesítményében történő elkövetés. A büntetési tétel öt évtől tíz évig tartó szabadságvesztés.

A jelentős mennyiségre elkövetés itt is minősítő körülmény, a (3) bekezdésben kapott helyet. Kínálati oldalon a jelentős mennyiségű kábítószerrel visszaélés öt évtől húsz évig terjedő, vagy életfogytig tartó szabadságvesztés büntetéssel fenyegetett!

Itt is büntetendő az előkészület, illetve az anyagi eszközök szolgáltatása, illetve itt is megtaláljuk az enyhébb, csekély mennyiségre elkövetett alakzatot.

Tizennyolcadik életévét be nem töltött személy felhasználása

Ahogy bevezetőmben említettem, a fiatalkorúak különösen veszélyeztetett kategóriát jelentenek. A törvény úgy védi őket a kábítószerrel kapcsolatos cselekményektől, hogy önállóan, külön szakaszban szabályozza azt, ha egy tizennyolcadik életévét betöltött személy egy tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt használ fel bűncselekmény elkövetésére. A felhasználás azt jelenti, hogy a fiatalkorú a „nagykorú elkövető ráhatására tényállásszerű magatartást tanúsít a bűncselekmény elkövetése során.”¹⁰ A Btk. 282/B. § (1) bekezdés úgy rendelkezik, hogy ebben az esetben, ha beszerző-előállító cselekmény valósul meg, a rábíró nagykorú személyre két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés szabható ki. Tehát a büntetési tétel magasabb, ha a nagykorú személy egy fiatalkorút használ fel. A következő, (2) bekezdés már öt évtől tíz évig terjedő büntetéssel fenyegeti a nagykorút akkor, ha egy fiatalkorút forgalmazói oldali cselekmény elkövetéséhez használ fel. Ugyanígy büntetendő, ha az elkövető oktatási, köznevelési, gyermekjóléti és gyermekvédelmi, közművelődési feladatok ellátására rendelt épület területén, illetőleg annak közvetlen környezetében maga valósít meg forgalmazói típusú magatartásokat, illetve ha az (1) bekezdésben írt cselekményt bünszervezet keretében követik el.

⁹ Kis Norbert: A Magyar Büntetőjog Tankönyve II, 539. o.

¹⁰ Kis Norbert: A Magyar Büntetőjog Tankönyve II, 541. o.

A jelentős mennyiségű kábítószerre elkövetés a 282/B. § (3) bekezdése alapján öt évtől húsz évig, vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő!

A 282/B. § szakaszban ezenkívül még több minősített eset is szabályozásra került, illetve az előkészület és a csekély mennyiségre elkövetés. Megemlítendő, hogy az (5) bekezdés olyan magatartást határoz meg, amely nem kábítószerre vonatkozik. „Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személynek kábítószernek nem minősülő kábító hatású anyag, illetőleg szer kóros élvezetéhez segítséget nyújt, vagy ilyen személyt erre rábírní törekszik, (...) három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”¹¹ Itt a különböző gyógyszerekre, illetve más anyagokra kell gondolni, például a ragasztókra, festékekre, hígítókra (korábban elterjedt volt az úgynevezett szipuzás).

Kábítószerfüggő

A kábítószer fogalmának meghatározásakor említésre került, hogy függőség okozására képesek. Az Egészségügyi Világszervezet, a WHO a következőképpen határozza meg a függőség fogalmát: „viselkedési, kognitív és fiziológiai jelenségek meghatározott együttese, amely az ismételt használatot követően alakul ki, (...) erős vágy a szer bevitelére, használatának kontrollálási nehézsége, a káros következmények ellenére a szedés folytatása, a drog szedésének előnyben részesítése más aktivitásokkal szemben, és a hiányérzet, megnövekedett tolerancia, valamint néha megvonási tünetek”¹² jellemzik. A függőség (dependencia, addikció) tehát egyrészt pszichikai, a leküzdhetetlen vágy a szer iránt, másrészt kialakulhat a fizikai függőség, amikor az adag megvonása már testi tüneteket, elvonási szindrómát okoz.

Hatályos szabályozásunk (Btk. 282/C. §) a kábítószerfüggő általi elkövetést privilegizáltan kezeli, enyhébben rendeli büntetni. Ennek jogpolitikai indoka, hogy a „kábitószerfüggő személy beteg, tehát inkább áldozat, mint elkövető, (...) tetteit a kényszer, szükségszerűség irányítja.”¹³ Így az orvosi kezelés elsődlegességére helyeződik a hangsúly.

¹¹ 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 282/B. § (5) bekezdés

¹² Kovács Melinda: Konceptióváltás a drogpolitikában - a medikalizáló szemlélet, 147. o.

¹³ Kis Norbert: A Magyar Büntetőjog Tankönyve II, 544. o

Az enyhébb büntetés lehetősége miatt az elkövetők egy része megpróbálja magát függőnek beállítani. (Például: jelentős mennyiségű kábítószer országba behozatala esetén öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés szabható ki, míg függőként ugyanerre öt évig terjedő szabadságvesztés.) Az általam vizsgált ügyekben is akadt erre példa. Ennek megállapítása, vagy kizárása elmeorvos és toxikológus szakértő feladata, ami alapos vizsgálatot igényel, hogy ne lehessen nem függő elkövetőként ezzel „kibújni” a súlyosabb büntetés alól.

A Mosonmagyaróvári Városi Bíróság B.375/2010/37. számú ítéletében öt vádlott bűnösségét állapította meg kábítószerrel visszaélés miatt. Az ügy tárgyát képező kábítószer közel egy kilogramm amfetamin volt, hatóanyag-tartalma pedig a jelentős mennyiség alsó határának 7,6-szerese. Az I. rendű vádlott egy nagyon részletes, tényfeltáró beismerő vallomást tett, amelyen elindulva a nyomozó hatóság több bizonyítékot is beszerzett az ügygel és a vádlott-társakkal kapcsolatosan. Később azonban visszavonta ezt a vallomását, és egy új, ellentmondásokkal teli vallomást tett. Súlyos kábítószerfüggőnek vallotta magát, és arra hivatkozott, hogy a beismerés elvonási tünetek, illetve gyógyszerek hatása alatt történt, és nem volt kihallgatható állapotban, így vallomása sem használható fel. Az eljárás során bebizonyosodott ennek ellenkezője, így beismerő vallomását fel lehetett használni bizonyítékként. Az igazságügyi elmeorvos szakértői vélemény ugyanis megállapította, hogy a vádlott sem a cselekmény elkövetésekor, sem a szakértői vizsgálat időpontjában nem volt függő. A beismerő vallomás megtételekor eljáró nyomozó elmondása szerint a vádlott kihallgatható volt, kérdés nélkül, logikusan beszélt. A jegyzőkönyvekből az is megállapítható volt, hogy maga a vádlott kérte a kihallgatást, és az a védő jelenlétében zajlott le.

A kábítószer mennyisége

Láthattuk, hogy különbözően minősül a cselekmény, attól függően, hogy milyen mennyiségű kábítószerre követték el. A szabályozás alap esetét a csekély mennyiség felső határa és a jelentős mennyiség alsó határa közötti érték adja. Ehhez képest:

- privilegizált eset az, amikor a csekély mennyiség felső határát nem éri el, illetve
- minősített eset az, amikor a jelentős mennyiség alsó határát meghaladja az anyag mennyisége.

Azt, hogy mit is jelent a csekély, illetve a jelentős mennyiség, a Btk. hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1979. évi 5. törvényerejű rendeletben (Btké.) találjuk. A kategóriák

alapját a bázis formában megadott tiszta hatóanyag tartalom adja. Ez alapján sorolja fel a Btké. a leggyakoribb kábítószerrekhez tartozóan a csekély mennyiség felső határát (például: amfetamin és metamfetamin esetén a 0,5 gramm, heroin esetén a 0,6 gramm, morfin esetén a 0,9 gramm, kokain esetén a 2 gramm, THC esetén 1 gramm). Ezután úgy rendelkezik, hogy a kábítószer *jelentős mennyiségű*, ha hatóanyaga az adott kábítószerre meghatározott csekély mennyiség felső határának hússzoros mértékét meghaladja.

A felsorolásban nem szereplő anyagokra tekintve akkor csekély a mennyiség, ha tiszta hatóanyag tartalmának élettani hatása legfeljebb 0,9 gramm morfinbázis élettani hatásával megegyező, továbbá akkor jelentős, ha élettani hatása 18 grammot meghaladó morfinbázis élettani hatásával megegyező.

Külön rendelkezések vonatkoznak a kannabiszra. Mint láttuk, egyrészt adott a hatóanyag tartalom alapján minősítés, másrészt az a növényegyedek száma alapján is meghatározható. Csekély a mennyiség, ha a növényegyedek száma legfeljebb öt, és így annak hússzorosa, 100 tő adja a jelentős mennyiség alsó határát.

III. Győr-Moson-Sopron megyére jellemző elkövetési magatartások

Ahhoz, hogy Győr-Moson-Sopron megye helyzetét elemezzem, elsőként nemzetközi és országos kontextusba kell helyeznem. Ezt az Európát érintő kábítószer-kereskedelem fő útvonalainak, és egyes kábítószeresek fő áramlási irányainak bemutatásával teszem meg. A különböző országok fogyasztóinak igényei jelentősen eltérnek egymástól, ennek megfelelően alakul a csempésztett anyagok mennyisége, iránya is. Emellett az előállítás lehetőségei is determinálják a mozgást. Példaként most a heroin, az amfetamin, és a kokain kereskedelmét említem, mely megmutatja a fő tendenciákat, amelyek az általam vizsgált ügyekben is megjelennek.

Az Európában elfogyasztott *heroin* elsősorban Afganisztánból, Pakisztánból és Iránból származik, és a kiindulási országokból két fő útvonalon érkezik Európába. Az egyik, a legfontosabb, az úgynevezett „Balkán-útvonal”, és annak több ága, a másik pedig az „észak felé vezető út”, Oroszországon át. „A tranzitcsempészet vonatkozásában Magyarország a Balkán-útvonal egyik meghatározó, közbenső állomása,”¹⁴ ahogy az az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala (UNODC – United Nations Office on Drugs and Crime) által készített térképen is látható (*I. számú melléklet*).¹⁵

Az *amfetamin* esetén az irány pont fordított, mivel itt az előállítás Európához köthető, főként Hollandiához, Luxemburghoz, és Belgiumhoz, és innen kerül exportra a különböző piacokra.

A *kokain* forrása a kokacserje, ami Dél-Amerika államaiban őshonos, így ők a fő előállítók, kiemelten Kolumbia, Bolívia, és Peru. Maga a kokain pedig a Karib-térségen, és Nyugat-Afrikán keresztül érkezik, elsősorban Portugáliában és Spanyolországban lép be kontinensünkre.

Magyarországon kábítószer-bűnözés szempontjából egyértelműen Budapest a „legfertőzöttebb” terület, ehhez képest a nyugati országrészekben, így Győr-Moson-Sopron megyében is kedvezőbbek a mutatók. Ugyanakkor a kábítószer iránti *fizetőképes* kereslet

¹⁴ Bebesi Zoltán: Kábítószer bűnözés és terrorizmus, 16. o.

¹⁵ UNODC *World Drug Report 2010*, 45. o.

az országos átlaghoz képest itt magasabb. Továbbá, ahogy fent említettem, Magyarország egy *tranzitútvonalon* fekszik, kelet és nyugat között, így gyakran állítanak meg átmenő forgalmú szállítmányokat. Ez a szerep az 1998-as koszovói harcok után erősödött, útvonalak helyeződtek át. Győr-Moson-Sopron megye határmegye, így elhelyezkedésénél fogva érintett. Ennek megfelelően itt a jelentős mennyiségű kábítószerrel visszaélés kapcsán a leggyakoribb elkövetési magatartások a következők: országba behozatal illetve onnan kivitel, országon való átvitel, illetve a termesztés, amely általában mesterséges körülmények között zajlik, kivételesen azonban a szabadban is történhet.

*Az országba behozatal, országból kivitel, országon való átvitel a „kábitószer csempészetét és az ezzel összefüggő tranzittevékenységet jelenti.”*¹⁶ Ehhez az esetek többségében az elkövetők a személygépkocsit választják, abban rejtik el különböző helyekre a kábítószeret. Az általam vizsgált ügyeknél előfordult, hogy az ülésbe, a fényszóróba, pótkerékbe, különböző gyári üregekbe rejtették, vagy egy ruhába csavart dobozban kapott helyet a csomagtartóban. Hegesztéssel még a gépkocsi üzemanyag-tartályában is kialakítható olyan, száraz rekesz, amely alkalmas a kábítószer tárolására. Ebben az esetben az üzemanyagszint-mérő órát az elkövetők általában kikötik, ez árulkodó jel lehet, ugyanígy a csomagtartóban talált több kanna üzemanyag is, mivel a tároló rekesz lecsökkenti az üzemanyag-tartály térfogatát, ezért gyakran kell azt utántölteni.

Személygépkocsihoz viszonyítva ritkán fordul elő tömegközlekedési eszközön, turistaforgalommal, közúti árufuvarozással, illetve a csomagküldés útján történő csempészet. A schengeni rendszer életbe léptetése előtt a magyar-osztrák határon, például Hegyeshalomnál több jelentős mennyiségű szállítmány került lefoglalásra, ezeket most jellemzően az autópályán, illetve a városok környékén állítják meg.

A Mosonmagyaróvári Városi Bíróság B.206/2010/7. számú ítéletében megállapított tényállás szerint a vádlott a hegyeshalmi közúti határátkelőhelyen belépésre jelentkezett a gépjárművével, amikor a Vám- és Pénzügyőrség Központi Járőrszolgálat Parancsnokságának járőrei kábítószer-kereső kutya alkalmazásával ellenőrizték. A kesztyűtartó mögötti gyári üregből öt csomag kábítószeranyag került elő. A szakértői vélemény megállapította, hogy csekély mennyiség felső határát meghaladó marihuána, továbbá a jelentős mennyiség alsó határát 16-szorosan meghaladó kokain, illetve azt 11-szeresen meghaladó meta-klorofenilpiperazin található a csomagokban. A

¹⁶ Droggal és alkohollal összefüggő bűncselekmények, 129. o.

vádlott vallomása szerint 10.000. euró ellenében vette a kábítószert, Hollandiában. A csomagokat ragasztószalaggal tekerte körbe, majd gépszírral is bekente, hogy a keresőkutya nehezebben tudja észlelni. A célja az anyag értékesítése lett volna. A vádlottat a Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság, 3.Bf.271/2010/8. számú jogerős ítéletében öt év börtönbüntetésre, és öt év közügyektől eltiltásra ítélte.

Szintén a Mosonmagyaróvári Városi Bíróság járt el a következő ügyben, a B.20/2010/29. számú ítéletével kiszabott öt év hat hónap fegyházbüntetést és hat év közügyektől eltiltást a másodfokú bíróság 3.Bf.183/2010/11. számú végzésével helybenhagyta. A vádlott által vezetett gépkocsi utasterében, egy utazótáskában, pulóverbe csavart papírdobozt találtak a Vám- és Pénzügyőrség Győri Bevetési Osztályának járőrei. A dobozban összesen 11 ezer darab, amfetamin és mCPP-bázis hatóanyagú tabletta volt. Összesítve a tiszta hatóanyag-tartalom meghaladta a jelentős mennyiség alsó határának tizenkétszeresét. A vádlott Hollandiából, a hegyeshalmi határátkelőhelyen érkezett az országba, de az ellenőrzésére Mosonmagyaróvár térségében, az M1 autópálya Budapest felé tartó oldalán került sor.

Termesztés alatt olyan növény kifejlesztését kell érteni, amely, illetve amelynek részei szerepelnek a kábítószerek jegyzékén, és jelentősebb feldolgozás nélkül kábítószerként felhasználhatók. A cselekmény kísérlete és befejezettsége közötti elhatárolás kapcsán kikristályosodott az a nézet, amely szerint akkor befejezett a cselekmény, ha a növény – esetleg gondozás mellett – már önállóan fejlődik. Tipikusan ehhez az elkövetési magatartáshoz kapcsolódik a kannabisz. A kendernövénynek több fajtája ismert, a magyar éghajlaton vadon is megél, bár így csak alacsony hatóanyag-tartalommal rendelkezik. Ezért az elkövetők mesterségesen biztosított körülmények között termesztik, így jóval magasabb hatóanyag-tartalom garantálható. A kenderültetvények jellemzően családi házakban kerülnek kialakításra, de előfordul, hogy az elkövető szabad téren, udvaron hozza létre. Különböző eszközök szükségesek a növények neveléséhez, például ventilátorok, öntözőberendezések, lámpák, tápoldatok, a levegő megfelelő páratartalmát is biztosítani kell. Ezen eszközök elektromos áram fogyasztása magas, így gyakori, hogy az elkövetők a mérőóra kijátszásával lopják az áramot.

Azt, hogy egy „profí” ültetvény létesítése milyen volumenű anyagi ráfordítást is igényelhet, jól mutatja a következő eset. A Soproni Városi Bíróság B.349/2008/3. számú ítéletében rögzített történeti tényállás szerint a vádlott a későbbi forgalomba hozatal céljából kezdett el kendert termesztetni. A lakóháza padlásterét átalakította, öntöző- és szellőzőrendszerrel szerelte fel, Ausztriából szerzett be magokat és szakkönyveket. Amikor

a rendőrség házkutatást tartott nála, 674 tő élő növény, 160 tő szárított növény, és több mint négy és fél kilogramm szárított levélzet került lefoglalásra, a termesztéshez szükséges eszközökkel és segédanyagokkal együtt. A vádlott vallomása alapján a növények termesztésébe 1,5 millió forintot fektetett.

IV. Milyen anyagokkal is állunk szemben? - A kábítószeresek főbb csoportjai

A hiedelmekhez, valláshoz kapcsolódóan kezdett el az emberiség különböző tudatmódosító szerekhez nyúlni (gondoljunk csak a sámánok táncára, vagy rituális szertartásokra), először természetes növényi anyagokhoz (például kokalevél, cannabis, mák, San Pedro kaktusz). Később az ilyen eseményektől függetlenül is kihasználták ezen anyagok hangulatjavító, feszültségoldó hatásait, majd a vegyipar fejlődésével új, szintetikus anyagok is megjelentek. Ahogy a törvényi szabályozást bemutató részben kiemeltem, csak a kábítószeresek jegyzékén lévő anyagok minősülnek jogilag kábítószernek, ezek pedig pszichoaktív - pszichés működésre ható - szerek, amelyek a központi idegrendszer működését megváltoztatva kellemes közérzetet biztosítanak, érzéki csalódásokat, hallucinációkat, és függőséget okoznak.¹⁷ A leggyakrabban előforduló anyagok, anyagcsoportok, illetve azok legfőbb jellemzői a következők.

Cannabis

Magyarországon, illetve Győr-Moson-Sopron megyében is a leggyakoribb a *marihuána* fogyasztása. Az indiai kender több változata ismert (*cannabis sativa*, *cannabis indica*), eltérő hatóanyag-tartalommal. Ez a hatóanyag a delta-9-tetrahidrocannabinol (THC). A legtöbb a virágzó ágvégekből és a levelekből nyerhető. Magasabb hatóanyag-tartalmú (25-30%) változatokat Hollandiában nemesítették, de ma már például Magyarország is nagyrészt önellátó, mesterséges körülmények között termesztett növényekkel. A cannabis kétségkívül leggyakoribb felhasználása a marihuánás cigaretta, amikor szárított, összeőrölt formában szívják. A *hasis* szintén kendernövényből nyerhető, kivont gyanta és olaj.

Hatása: eufóriát okoz, szorongásoldó, libidónövelő. A tér- és időérzékelés megváltozik („belassul az idő”), csökkenő koncentráció, indokolatlan nevetgélés, hallucináció. Tolerancia és dependencia nem jellemző rá, csak hosszú használat után. Halálos adagja sem ismert, ezért „könnyű drog”-nak is nevezik, de ugyanakkor belépő drog is, tehát aki

¹⁷ Droggal és alkohollal összefüggő bűncselekmények, 236. o.

elkezdje ezt, az általában a „keményebb” anyagokkal folytatja. Pont emiatt nem lenne célszerű a legalizálása.

Az ópiátok csoportja

A mák Kis-Ázsiából származó növény. Ha a zöld gubóját bemetszik, szürkés-fehér váladék, növényi tejnedv nyerhető, ez az *ópium*. A levegőn megszáradó, megbarnuló anyagot általában pipában szívják el, vagy kifőzés után szájon át vagy intravénásan alkalmazzák. A kiszáritott gubóból készített úgynevezett mákszalmából tea is főzhető. Számos alkaloidot tartalmaz, de a legfontosabb közülük a morfin. A hatására „eufória, kellemes, elernyed, bágyadt állapot jön létre, színes hallucinációkkal. Oldja a szorongást, a görcsöket, csökkenti a fájdalmat, a koncentrációt.”¹⁸ Testi- lelki függőség kialakul.

A *heroin* mesterségesen előállított szer, diacetilmorfin. 1874-ben állították elő. Legfőbb származási helyei Délkelet-Ázsia, India, Afganisztán, Irán, Pakisztán, Törökország, Közel-Kelet. Általában nagyon sok szennyezőanyagot tartalmaz, alacsony – legtöbbször 14-90% közötti – tisztaságú, Magyarországon 50% alatti jellemző. Többféle heroint szintetizáltak, például Mexikóban a „fekete kátrány” nevűt, ami maga 40-szer erősebb, mint a kiindulási anyag. Morfinhoz hasonló hatású, de fokozottabb. Dependencia és tolerancia gyorsan kialakul. Könnyen lehet túladagolni (overdose).

Pszichostimulánsok

A kokacserje Dél-Amerikában őshonos, leveléből izolálták alkaloidaként a *kokaint*. Óslakosok használták fáradtságnyhító hatása miatt („kokarágók”). A gyarmatosításkor került Európába. „Niemann német vegyész állított elő a fehér kristályt”,¹⁹ a kokalevél hatóanyagát kivonva, ezután lehetett porként, orrba szippantva alkalmazni. Először hangulatjavító szer volt, illetve orvoslásban alkalmazták érzéstelenítő és éresszehúzó hatása miatt. Érdekességként említeném, hogy Sigmund Freud is használta hangulatjavítóként, és egy ideig maga is fogyasztotta, sőt a Coca-Cola márkanevében sem véletlenül szerepel ez a szó, 1904-es betiltásáig a kokain annak is összetevője volt.

¹⁸ Droggal és alkohollal összefüggő bűncselekmények, 239. o.

¹⁹ Droggal és alkohollal összefüggő bűncselekmények, 245. o.

Felhasználása szippantópor, pipa, vagy intravénás adagolás, vagy „crack” –ként (láng fölé tartva a gőzét inhalálják). Kis adagja élénkítő, frissítő, csökken az éhségérzet, fáradtság érzet, átmenetileg nő a teljesítőképesség, az önbizalom. Veszélye, hogy a használó mindenre képesnek hiszi magát. Nagyobb dózisa túlzott eufóriát okoz, hiperaktivitást, remegést. Tartós használat során jellegzetes hallucináció: a bőrön illetve az alatt apró állatokat, bogarakat, pókokat, férgeket éreznek.

Az *amfetamin* (Alfa-Metil-Fenil-ETil-AMIN²⁰) egy idegrendszeri stimuláns, kis adagban használták korábban amiatt, mert rövid ideig tartó fokozott szellemi tevékenységhez stimuláló hatású, fáradtságcsökkentő, éberségi szint emelő. Étvágycsökkentő hatása miatt fogyasztószer is volt. Ma a leggyakoribb discodrogok közé tartoznak a származékai (speed, megynkben nevezik „spuri”-nak is; metamfetamin, MDMA, MDA, extasy stb.). „Ezek többnyire az efedrinből, mint kiinduló vegyületből könnyen előállítható, változó összetételű és tisztaságú származékok.”²¹

Hallucinogének

Több kábítószernek van hallucinogén hatása is, de ebbe a csoportba leginkább a peyote illetve San Pedro kaktuszban található meszkalin, a gombából kinyerhető pszilocibin, a PCP (fenciklidin), a ketamin, illetve az anyarozs alkaloidja, az LSD sorolható. Ezek közül utóbbi a legjelentősebb. Az LSD (lizergsavdiethylamid) egy szintetikus vegyület, 1938-ban állították elő. Nagyon kis mennyiségben hatásos, ezért színes cukorkákban, kapszulákban, de legfőképpen kis, ábrákat tartalmazó, LSD oldattal átitatott papírlapokon, textíliákon, bélyegeken jelenik meg a feketepiacon. Bár gyakran a könnyű drogok közé sorolják, de egy veszélyes szerről van szó. Már egyszeri fogyasztása is maradandó idegrendszeri károsodást okozhat. Hatására intenzív színek, torzult alakok látomása jelenik meg, melyek vagy humorosak a használó számára, vagy rosszabb esetben nagyon ijesztőek („bad trip”), akár annyira, hogy balesethez, vagy öngyilkossághoz vezetnek. Szintén veszélyt rejt az úgynevezett „flashback” jelenség, amikor a fogyasztást követően hetekkel, de akár hónapokkal, vagy egy évvel is később visszatérnek, bevillannak látomások, különböző intenzitással és időtartamra.

²⁰ Bócz Endre: Kriminálisztika, 2. Kötet, 661. o.

²¹ Droggal és alkohollal összefüggő bűncselekmények, 247. o.

V. Proaktív nyomozás, felderítés

A büntetőeljárás megindítása a Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban Be.) szerint csak akkor lehetséges, ha a bűncselekmény megalapozott gyanúja áll fenn. A büntetőeljárás több szakaszra oszlik, és a nyomozás elrendelésével kezdődik. A nyomozó hatóság előtt folyó eljárás ezután átkerül a vádhatósághoz, onnan pedig a vádemeléssel a bírósági szakba jut, melynek szintén több szakasza van. Számos ügyben azonban a nyomozást elrendelő határozat meghozatala előtt már történnek bizonyos eljárási cselekmények. Ez a jelentős mennyiségű kábítószerrel visszaélés esetén is gyakran így van. Ezt, a nyomozást akár megelőző, akár a nyomozás közben zajló tevékenységet nevezzük felderítésnek, mely szoros kapcsolatban áll a nyomozással és a bizonyítással, de nem ugyanazt jelenti:

A felderítés „alapvetően arra irányul, hogy *minden* olyan adat rendelkezésre álljon, amelyre az eljárás során bármely vonatkozásban szükség van/lehet. Ezek közül azonban csak az anyagi és eljárásjogi szempontból releváns tényeket kell bizonyítani is, ám a nyomozási feladatok teljesítéséhez, az eljárás előbbre viteléhez egy sor olyan adatra is szükség van, amelyek szorosabb értelemben (...) nem kapcsolódnak a bizonyítás tárgyához.”²² A felderítés tehát egy szélesebb körű tevékenységet takar, mint a bizonyítás fogalma, és nem esik egybe a nyomozás büntetőeljárási fogalmával sem, mert a felderítésre nemcsak a nyomozás közben, hanem akár a annak megindítása előtt is lehetőség van. A felderítés szinte bármilyen adatforrásra, bizonyítékra építhet, így „eltér(het)nek egymástól a felderítés és a bizonyítás forrásai, eszközei és módszerei is”²³. A felderítés persze a későbbi bizonyítást szolgálja, azt alapozza meg, annak teremti meg az előfeltételeit, így a bizonyítandó tényekre vonatkozó adatoknak a Be. bizonyításról szóló fejezete szerinti formát kell öltetniük, garanciális okból. A felderítésnek mindig bűnüldözési célból kell történnie. „A felderítés bűnüldözési célja olyan információk megszerzése, amelyek segítségével a bűncselekmény megelőzése, megszakítása, és bizonyítása az arra legalkalmasabb erővel, eszközökkel és módszerekkel a legrövidebb idő alatt, minimális legitim erőszakkal és maximális hatékonysággal biztosítható.”²⁴

²² Bócz Endre: Kriminalisztika, 1. Kötet, 126. o.

²³ Bócz Endre: Kriminalisztika, 1. Kötet, 127. o.

²⁴ Bejczy Alexa: A titkos információgyűjtés célhoz kötöttsége, 126. o.

A felderítés történhet nyíltan is, de jellemző erre a területre a titkos eszközök és módok alkalmazása is. Kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményeknél ez utóbbiak kiemelt jelentőségűek. „A titkos felderítés a bűnüldöző hatóságoknak a bűncselekmények feltárására irányuló, titkos módszerekkel végrehajtott megismerő tevékenysége a kriminális események megelőzése, megszakítása és bizonyítása céljából.”²⁵

Ezeket a lehetőségeket egyrészt a Be. nyomozásról szóló IX. fejezetének V. címe teszi lehetővé, amely a bírói engedélyhez kötött *titkos adatszerzés* címet viseli. Másrészt itt, a 200. § (3) bekezdésében kitér rá a törvény, hogy ezen cím rendelkezései nem érintik a nyomozás elrendelését megelőzően végzett, úgynevezett *titkos információgyűjtést* (amely szintén lehet bírói, illetőleg az igazságügyért felelős miniszteri engedélyhez kötött), mert azt a tevékenységet a külön törvényekben meghatározottak szerint, az arra feljogosított szervezetek, a rájuk irányadó szabályok szerint végzik.

A titkos eljárások tehát két csoportra bonthatók, aszerint, hogy a nyomozást elrendelték-e. A nyomozás elrendelése előtt titkos információgyűjtésről beszélünk, a nyomozás elrendelésétől pedig titkos adatszerzésről. Mindkettőről általánosságban elmondható, hogy több fő elv szab nekik keretet. Az egyik a törvényi szintű szabályozás követelménye. Mivel ezen eszközök súlyos jogkorlátozást jelentenek, csak akkor alkalmazhatók, ha megalapozott a gyanú és kellő súlyú a cselekmény. További elv még a szubszidiaritás, azaz csak akkor alkalmazandóak, ha más, hagyományos rendőri eszközzel a felderítés nem oldható meg. Ahol a hatóság vissza tudna élni ezekkel, ott a független igazságszolgáltatás ellenőrzi ezen eszközök használatát (azaz sok esetben engedélyhez kötöttek), ez szintén fontos alapelv. A használatuk pedig célhoz kötött.

Titkos információgyűjtés

A titkos információgyűjtés a nyomozás elrendelése előtt történik, bizonyos esetekben bírói illetve igazságügyminiszteri engedélyhez kötött. Szabályai több törvényben találhatók.

A Be.-ben a 206/A. § szabályozza az információgyűjtés bizonyítékként történő felhasználásának kérdéseit. Csak akkor lehet felhasználni, ha a titkos adatszerzésre vonatkozó kritériumok itt is teljesülnek, továbbá az engedélyezését kérő szerv a büntetőeljárásban felhasználni kívánt információ megszerzését követően a nyomozást

²⁵ Bejczy Alexa: A titkos információgyűjtés célhoz kötöttsége, 126. o.

haladéktalanul elrendelte vagy a feljelentési kötelezettségének haladéktalanul eleget tett, és megalapozottan feltehető az, hogy más módon a bizonyíték beszerzése nem lehetséges, vagy aránytalanul nagy nehézséggel járna.²⁶

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban Rtv.) VII. fejezete szól a rendőrség által végzett titkos információgyűjtésről. A 63. § határozza meg, melyek azok a bűnüldözési feladatok, amelyek céljából el lehet rendelni információgyűjtést (például: bűncselekmény elkövetésének megelőzése, felderítése, megszakítása, az elkövető kilétének megállapítása, bizonyítékok megszerzése, stb.).

Az Rtv. szerint megkülönböztetünk bírói engedélyhez nem kötött, és bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtést.

Az engedélyhez nem kötött információgyűjtés keretében a rendőrség

- informátort, bizalmi személyt vagy a rendőrséggel titkosan együttműködő más személyt vehet igénybe;
- az eljárás céljának leplezésével (puhatolás) vagy a kilétét leplező fedett nyomozó igénybevételével információt gyűjthet, adatot ellenőrizhet;
- fedőokiratot állíthat ki, használhat fel, fedőintézményt hozhat létre, és tarthat fenn;
- bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható és vele kapcsolatban lévő személyt, valamint bűncselekménnyel kapcsolatba hozható helyiséget, épületet és más objektumot, eseményt megfigyelhet, arról információt gyűjthet, az észlelteket hang, kép, egyéb jel vagy nyom rögzítésére szolgáló technikai eszközzel rögzítheti;
- a bűncselekmény elkövetőjének leleplezésére vagy a bizonyítás érdekében — sérülést vagy egészségkárosodást nem okozó — csapdát alkalmazhat;
- mintavásárlás végzése érdekében informátort, bizalmi személyt, a rendőrséggel titkosan együttműködő más személyt vagy fedett nyomozót, továbbá – az ügyész engedélyével – álvásárlás, bizalmi vásárlás, bűnszervezetbe való beépülés, ellenőrzött szállítás folytatása érdekében fedett nyomozót alkalmazhat;
- ha a bűncselekmény megelőzésére, felderítésére, az elkövető elfogására, kilétének megállapítására nincs más lehetőség, a sértettet szerepkörében – életének, testi épségének megóvása érdekében – rendőr igénybevételével helyettesítheti;
- hírközlési rendszerekből és egyéb adattároló eszközökből információt gyűjthet.²⁷

²⁶ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról, 206/A. §

²⁷ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről, 64. § (1) bekezdés

A bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtésnek csak a fent meghatározott bűnüldözési célból, és csak súlyos (vagy az Rtv. 69. § (3) bekezdésben megnevezett) bűncselekmények esetében van helye. A bírói engedélyre ezesetben alkotmányos alapjogok súlyos sérelme miatt van szükség. Ugyanis a rendőrség itt lehetőséget kap arra, hogy:

- a magánlakást titokban átkutassa, az ott észlelteket technikai eszközökkel rögzítse,
- a magánlakásban történeteket technikai eszközök segítségével megfigyelje és rögzítse,
- postai küldeményt felbontsa, ellenőrizze és tartalmát technikai eszközzel rögzítse,
- elektronikus hírközlési szolgáltatás útján továbbított kommunikáció tartalmát megismerje,
- számítástechnikai eszköz vagy rendszer útján továbbított, vagy azon tárolt adatokat megismerje, rögzítse és felhasználja.²⁸

A titkos adatszerzés

Ahogy fent említettem, a Be. IX. fejezet V. címe rendelkezik a titkos adatszerzés szabályairól. Ezek közül a legfontosabbakat szeretném kiemelni.

A Be. 200. § szerint ügyész és a nyomozó hatóság a titkos adatszerzés keretében, bírói engedély alapján az elkövető kilétének, tartózkodási helyének megállapítása, elfogása, valamint bizonyítási eszköz felderítése érdekében, a nyomozás elrendelésétől a nyomozás iratainak ismertetéséig az érintett tudta nélkül:

- a magánlakásban történeteket technikai eszközzel megfigyelheti és rögzítheti,
- postai küldeményt felbonthat, ellenőrizhet, és azok tartalmát technikai eszközzel rögzítheti, valamint elektronikus hírközlési szolgáltatás útján továbbított kommunikáció tartalmát megismerheti, rögzítheti,
- számítástechnikai eszköz vagy rendszer útján továbbított, vagy azon tárolt adatokat megismerheti, rögzítheti és felhasználhatja.²⁹

A törvény arról is rendelkezik, hogy ha a nyomozás elrendelése előtti titkos információgyűjtést a nyomozás elrendelése után is folytatni kell, akkor már titkos adatszerzésként, a Be. rendelkezései szerint kell ezt megtenni.

²⁸ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről, 69. § (1) bekezdés

²⁹ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról, 200. §

A Be. meghatározza azt is, hogy mely bűncselekményekkel kapcsolatosan lehet ilyen eszközöket igénybe venni, a jelentős mennyiségű kábítószerrel visszaélés is ebbe a körbe tartozik, méghozzá a 201. § (1) bekezdés a.) és f.) pontjai alapján. Előbbi pont kimondja, hogy öt évig terjedő vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmény miatt helye van titkos adatszerzésnek, utóbbi pont pedig lehetővé teszi ezt a kísérleti és előkészületi magatartásokra nézve is.

Természetesen elsősorban az ilyen cselekmények elkövetésével gyanúsítható személyekkel szemben lehet alkalmazni, illetve a velük feltehetőleg bűnös kapcsolatban állókkal szemben, de nem akadályozza az sem, ha elkerülhetetlenül érint kívülállót. Szigorú adatvédelmi rendelkezéseket kell betartania a nyomozó hatóságnak, illetve az adatszerzést végző szervnek. A tevékenységről jelentést kell készíteni, amelyből kitűnik az, hogy a törvényi rendelkezéseket betartották-e. Ezt a nyomozati iratokhoz kell csatolni, és a bizonyításban a Be. 206. § (2) bekezdés rendelkezése alapján okirati bizonyítékként jelenik majd meg.

Telefonlehallgatás

A titkos eszközök közül egyet, a leggyakoribbat fogom most kiragadni, és egy eset részletes elemzésével, példákkal bemutatni. Mind titkos információgyűjtés, mind adatszerzés keretében lehetőség van hírközlési szolgáltatás útján továbbított kommunikáció tartalmának megismerésére, rögzítésére. Ez a telefonok lehallgatását jelenti.

A mobiltelefonok elterjedésével a bűnelkövetők is használják ennek előnyeit: gyors kapcsolattartás, információáramlás, helyzetjelentés. Bizonyos típusú cselekmények bizonyításában kiemelkedő jelentősége van ezért a mobiltelefonok használata következtében megállapítható adatoknak.

„Ha ez a távközlési technológia még nem lenne ismert, akkor már csak bűnüldözési érdekből is fel kellene találni.”³⁰

A Be. szerint a bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és büntetőeljárás szabályok alkalmazása szempontjából jelentősek. A cselekmények elkövetése előtti illetve közbeni mobiltelefon használat révén milyen adatok is állapíthatók

³⁰ Fázsi László: A mobiltelefon-híváslisták felhasználásának bizonyítási kérdései, 116. o.

meg? Ezek mennyiben segítik a bűncselekmény bizonyítását, az elkövető kilétének felfedését?

Egyrészt megismerhetjük magát a közlés tartalmát is, ez közismerten a telefonlehallgatást jelenti, amely titkosszolgálati eszközökkel történik. Ezen kívül a mobiltelefon-adatok más irányú bizonyítási lehetőséget is rejtenek. A mobiltelefon működése közben adótoronyokra jelentkezik fel, ha a mobiltelefon mozog, mozgása lekövethető a hívás cellainformációiból, cellapozícióból. A hívásadatok a mobilszolgáltatók rendszereiben kerülnek rögzítésre, ezek elemzése „az ítélkezési tapasztalatok szerint nagyon hasznos lehet a már bizonyított, illetve más módon bizonyítható bűncselekmény elkövetésében való részvétel, vagy ilyenben való közreműködés tisztázásában.”³¹

Gyakorlati előnye a hívásadatoknak, hogy nyílt nyomozás keretében is, utólag is igénybe vehetők, csak az adatok törlése vagy adatvesztés szabhat ennek gátat. További előny, hogy a hívásidőpontok, a fogadott és kezdeményezett hívások helyei, időtartamai, illetve a hívó és hívott fél személye (a telefonokban lévő SIM kártyák) objektív adatok, amelyek segítenek teljesebb képet adni az elkövetők által gyakran használt „virágnyelv” értelmezésében, pontosításában. Ez a következő ügy elemzése során is megjelenik.

A titkosszolgálati eszközökön kívül nyomozó hatósághoz úgy is kerülnek telefon-adatok, hogy az eljárás során lefoglalják a mobiltelefonokat az elkövetőktől, ezekről lementik a tartalmat egy számítástechnikai rendszerbe, majd ezután elemzik az információkat. Ezen feladat elvégzéséhez gyakran hírközlési szakértő segítségét kell igénybe venni, mert az adatok nagy mennyiségűek lehetnek. A hívások időtartama gyakran csak pár másodperc, egy perc, többször egymás után. Ebből például arra is lehet következtetni konkrét esetben, hogy nem egy baráti beszélgetés történik, hanem az adott helyzetet, változásokat, konkrétumokat jelentik le egymásnak.

A Mosonmagyaróvári Városi Bíróság B.610/2007/37. számú ítéletében az I. és III. rendű vádlottakat társtettesként elkövetett jelentős mennyiségű kábítószerrel visszaélés büntetében mondta ki bűnösnek, I. rendűt 6 évi börtönbüntetésre, III. rendűt 5 év 8 hónap börtönbüntetésre ítélte. Az ügy II. rendű vádlottja ellen két vádpont kapcsán folyt eljárás, őt a bíróság halmazati büntetésül 9 év fegyházra ítélte. Mindhárom vádlott többszörösen büntetett előéletű volt, ügyük a másodfokon eljáró Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság elsőfokú ítéletet helybenhagyó végzésével zárult: 2004. őszén Nagy-Britannia egyik

³¹ Fázsi László: A mobiltelefon-híváslisták felhasználásának bizonyítási kérdései, 117. o

franciaországi határátkelőhelyének angol ellenőrzési zónájában az angol vámservek feltartóztattak egy bérelt kisbuszt, melyet egy magyar állampolgár vezetett. A jármű bal oldali ajtóküszöbe alatt, az utastér közepének bal oldali részén a kárpitozás alatt, illetve az utasülés biztonsági övének foglalata mögött diacetilmorfint, azaz heroint találtak, 48 csomagban, összesen 23,5 kg tömegben. Hatóanyag tartalma 11,8 kg volt, mely meghaladja a jelentős mennyiség alsó határát, annak 983-szorosa! A sofőr a kábítószerrel nem tudott, őt a brit bíróság felmentette. Az utat az I., II. és III. rendű vádlott szervezte meg, ők bírtak tudomással a szállítmányról, céljuk az volt, hogy az áru Nagy-Britanniába kerüljön. A vádlottak egymással, illetve több más személlyel is telefonkapcsolatban voltak. A kommunikáció során nem neveztek meg konkrét árut, helyszíneket, végig váltogatták a mobiltelefonokat, új SIM kártyákat használtak. Az elhangzottakból azonban, kapcsolva egyéb bizonyítékokhoz, tanúvallomásokhoz, megállapítható, hogy ők mindhárman tudtak a kábítószerrel, tevékenységük szervezett volt, és rajtuk kívül mások is részt vettek benne. A vádlottak végig tagadták a bűncselekmény elkövetését. Védekezésépp több variációt is előadtak, például hogy úgy tudták, hogy az áru cigaretta, vagy bálás ruha, illetve említésre került munkások kiszállítása egy építkezéshez is. Arra nem tudtak választ adni, hogy a beszélgetések során az állítólagos árut miért nevezték „lisztnek”, „kalácsnak”, „futball labdának.”

A bíróság a tényállást a vádlottak vallomásaival szemben tanúk előadásaira, szakvéleményekre, telefonszolgáltatói adatokra és híváslistákra, hívásinformációkra, és telefonlehallgatási anyagra alapította. Utóbbiakból kirajzolhatóak az ügy részletei, és jól példázzák, hogy – ahogy korábban említettem – az elkövetők igyekeznek „virágnyelvet” használni, de ennek ellenére szöveggörnyezetből, a hívások helyéből és idejéből illetve a hozzájuk kapcsolható tényekből, és egyéb bizonyítékokból, valamint az általános élettapasztalatokból felépíthető a tényállás.

A szállítást megelőzően a vádlottak szervezték az utat, kerestek sofőrt, több részletről is megállapodtak, melyek egyértelműen a kábítószerhez köthetők. A beszélgetésből – annak terjedelme miatt – csak néhány példát szeretnék megemlíteni.

Egy áruval kapcsolatban mondták el, amelyet lisztnek neveztek, hogy darabkák vannak benne, az „anyag meg van csattintva, de nagyon rosszul, nem értett hozzá, aki csinálta.”

Elhangzott, hogy „nagyon-nagyon fontos, hogy megkérdeztem a barátomat, aki kint van, és ezzel játszik, hogy a csomagolás, mert vannak Angliában is kutyás rendőrök.” Ezek a mondatok nem értelmezhetők a védekezésben foglalt cigarettára, bálás ruhára, vagy munkásokra nézve, sokkal inkább kábítószerre. Előbbi a felütő anyagra, utóbbi pedig a

kábítószer-kereső kutyákra utalás. A járművet feltartóztatták az angol vámszervek, ekkor hangzott el, hogy „nagy gáz van, bebukott az ember.” Kiderül, hogy az egyik vádlott végig követte autóval a szállítmányt, így azonnal értesült a lebukásról.

A bíróság a tanúvallomások, okirati bizonyítékok mellett tehát ebben az ügyben nagyban építhetett a telefonlehallgatási anyagra és a hívásinformációkra. Ahogy a bíróság az ítélet indokolásában kifejtette, egyértelműen megállapítható, hogy a lehallgatott telefonbeszélgetések arra az árura vonatkoztak, amit az angol vámszervek elkoboztak, a kábítószerre. A jármű raktere ugyanis a megállításakor üres volt, nem volt benne sem cigaretta, sem ruha, sem más. Viszont többször is utaltak az autóban éppen úton lévő árura. Az tehát csak a jármű üregeiben elrejtve lehetett, és erről a vádlottaknak tudomása is volt.

VI. A büntetőeljárás nyomozati szakasza

A büntetőeljárás a nyomozást elrendelő határozattal indul meg. A Be. 164. § (2) bekezdése szerint a nyomozás során fel kell deríteni a bűncselekményt, illetve az elkövető személyét, ha ez nem ismert. Továbbá fel kell kutatni, és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket. A tényállást oly mértékben kell felderíteni, hogy az ügyész dönthessen arról, vádat emel-e. Ahogy erre már kitértem, a nyomozás határozattal történő elrendelése előtt történhetnek bizonyos eljárási cselekmények, mint például a már elemzett titkos eszközökkel végzett (proaktív) felderítés, illetve az ügynevezett halaszthatatlan nyomozási cselekmények. Ez utóbbi körbe tartozik például egy bejelentés alapján tartott helyszíni szemle. Mindennek tehát előfeltétele az, hogy a hatóságnak valamilyen információ kerüljön a birtokába a cselekményről. Így a következő részben először arra térek ki, mi alapján indul meg a nyomozás jelentős mennyiségű kábítószerrel kapcsolatosan, majd az ilyen ügyekben fontos házkutatás, illetve szemle fő szabályait ismertetem.

A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények elkövetési tárgya maga a kábítószer. A kábítószeres fajtái, nagy változatosságot mutatnak, és ehhez kapcsolódóan szintén sokfélék a termesztésük, előállításuk, tárolásuk, szállításuk, kiszerelésük jellemzői. „Sokszínűek az elkövetési magatartások, ezek pedig eltérő nyomozási taktikát követelnek.”³²

Hogyan indulnak meg az eljárások?

„E bűncselekmény elkövetését nagyfokú látencia, szervezettség és konspiráció jellemzi. Speciális sajátossága, hogy általában közvetlen sértettje nincs. Így a hatóságok csakis bejelentés illetőleg észlelés alapján szerezhettek tudomást a bűncselekmény előkészületeiről, elkövetéséről.”³³

A termesztéssel vagy előállítással elkövetett cselekményeknél, jellegükből fakadóan gyakori, hogy állampolgári bejelentés miatt érkezik ki a rendőrség. Ilyenkor például a szomszédoknak, környéken lakóknak vagy a bérbe adott ingatlanok esetén a bérbeadónak gyanús lesz valamely körülmény. A hatóság a médián keresztül mindig beszámol arról, ha

³² Varga Péter: A kábítószerrel visszaélés bűncselekmény nyomozásának sajátosságai, 62. o.

³³ Tolnai Kálmán: Kábulat, 133. o.

például egy kenderültetvényt találnak. Így hívják fel a lakosság figyelmét arra, hogy akár egy telefonos bejelentés nagy mennyiségű kábítószer piacra kerülését akadályozhatja meg. A lakókörnyezetben ugyanis, bár jól álcázottak a tevékenységek, vannak árulkodó jelek, például a kender termesztését jellegzetes, szokatlan illat kíséri, különféle eszközökre van szükség, viszonylag nagy mennyiségű virágföldre, tápoldatokra.

Kábítószer csempészete esetén megtörténhet, hogy egyszerű, szűrőpróbaszerű ellenőrzésen akad fenn egy gépjármű vagy egy csomag, általában a határon, de lehet, hogy az országon belül. Azonban gyakrabban érkezik egy bejelentés, vagy egy információ, aminek nyomán elindulva felderíthető a bűncselekmény.

A következő eset jó példa arra, hogy néha a véletlen is nagy szerepet kaphat. A Soproni Városi Bíróság járt el az ügyben, B.12/2010/11. számú ítéletében megállapította, hogy a vádlott, termesztéssel jelentős mennyiségre elkövetett kábítószerrel visszaélés bűntettében bűnös. A vádlott családi házának pincéjét és melléképületét rendezte be kábítószer termesztésére. A kannabisz palántákat Ausztriából szerezte be, és összesen 312 tő, már kifejlett növény került tőle lefoglalásra. Az ültetvény létrejöttére úgy derült fény, hogy az egyik melléképületben tűz ütött ki, és valaki riasztotta a tűzoltóságot. A kiérkező tűzoltók észlelték az épületben a palántákat, és azonnal értesítették a rendőrséget.

Ha nem a véletlen, vagy nem bejelentés alapján jut bűncselekmény a hatóság tudomására:

A kábítószer-kereskedelem, a kábítószer-terjesztői hálózat hasonlítható a többszintű értékesítési rendszerhez (multi- level marketing, MLM), a felépítés módja és a kábítószer forgalmazási rendszere alapján. A termesztőktől, az előállítóktól, illetve a csempészet útján a jelentős mennyiségű kábítószer a nagyelosztói szintre kerül. Ők az „értékesítés első lépcsője.”³⁴ Ők kapcsolatban állnak további elosztókkal, illetve dílerekkel, akik bonyolult kapcsolatban állnak a fogyasztókkal, illetve más dílerekkel – maguk is lehetnek elosztók további dílerek felé. Ahogy halad végig a láncon az anyag, a nagyobb haszon reményében úgy dúsítják fel úgy nevezett „felütő anyagokkal”, így lesz egyre kisebb tisztaságú. A láncolat, a rendszer bonyolult, sokszintű és szerteágazó, szinte átláthatatlan. Az ilyen sejteket, hálózatokat több fogyasztó is a hatóság látókörébe hozhatja. Persze a fogyasztó csak a fölötte lévő szintet ismeri, de mivel összetett a hálózat gyakran egy- egy személy

³⁴ Varga Péter: A kábítószerrel visszaélés bűncselekmény nyomozásának sajátosságai, 75. o.

több embert is ismer a rendszerből. Sajnos a legfelsőbb „körökhöz” csak nagyon ritkán lehet feljutni.

Ha a terjesztői rendszer valamelyik szintjéről egy személy kábítószeres bűncselekmény, vagy ahhoz kapcsolódó cselekmény miatt a hatóság látókörébe kerül. Ezután információt gyűjtenek róla, majd alaposan előkészítenek egy akciót. A felderítés illetve az akció során megpróbálják a lehető legtöbb bizonyítékot összegyűjteni, a lehető leggyorsabban. A felderítési szakaszban a nyomozó hatóság rengeteg információt gyűjt össze és dolgoz fel. Az így, akár titkos eszközökkel megszerzett adatok úgy kapnak a nyomozásban hangsúlyt, hogy ezek alapján már kivitelezhető egy nyílt nyomozás keretében zajló rendőri lépés. Ennek az előkészítése alapos munkát igényel. Meghatározzák, hogy kik a célszemélyek, melyek azok a bizonyítékok, amelyek várhatóak. Fontos a felderítő és nyomozó szervek szoros együttműködése a sikeres akció reményében. Mindezek segítségével egy kép rajzolható az elkövetői körről és a cselekményről. Gyakran történik meg „az elkövető vagy elkövetők figyelése majd előállítása. Az igazoltatás, előállítás során nagyon fontos annak kizárása és megakadályozása, hogy az intézkedés alá vont személy telefonáljon vagy bármiképp figyelmeztesse az eladót vagy másokat.”³⁵

Fontos, hogy az információkból „ki kell derülnie a személyek közötti kapcsolat tényének, a kapcsolattartás megfelelő dokumentálásának és annak, hogy ez a kapcsolat egyértelműen a kábítószerhez, annak terjesztéséhez köthető.”³⁶

A házkutatás

A házkutatás egy kényszerintézkedés, a ház, lakás, egyéb helyiség vagy azokhoz tartozó bekerített hely, továbbá az ott elhelyezett jármű átkutatását, illetőleg számítástechnikai rendszer vagy ilyen rendszer útján rögzített adatokat tartalmazó adathordozó átvizsgálását jelenti. A rá irányadó szabályokat a Be. 149. §-ában találjuk. A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság rendelheti el, és akkor van helye, ha megalapozottan feltehető, hogy az

- a bűncselekmény elkövetőjének kézre kerítésére,
- a bűncselekmény nyomainak felderítésére,
- bizonyítási eszköz, elkobozható vagy vagyonelkobzás alá eső dolog megtalálására vezet.³⁷

³⁵ Varga Péter: A kábítószerrel visszaélés bűncselekmény nyomozásának sajátosságai, 67. o.

³⁶ Varga Péter: A kábítószerrel visszaélés bűncselekmény nyomozásának sajátosságai, 67. o.

A házkutatás kiemelten fontos a kábítószerrel kapcsolatos cselekmény gyanúja esetén, különösen a kereskedelemmel gyanúsítható személyeknél. Ugyanis a szereket a dílerek, elosztók kiporciózzák, csomagolják, tárolják, és gyakran vezetnek egyfajta „nyilvántartást” arról, hogy kinek mennyit adtak el, illetve ki mennyivel tartozik. A házkutatás célja tárgyi bizonyítási eszközök felkutatása és biztosítása. Ennek az alapvető szabályok szerint kell zajlania. Vannak a bűncselekmény jellege miatt speciális kritériumok is, amelyeket szem előtt kell tartani. A művelet megkezdése előtt biztosítani kell a területet, meg kell állapítani, hogy tartózkodik-e valaki a lakásban, mivel „a kábítószeresek állaguk és terjedelmük miatt viszonylag rövid idő alatt elrejtethetők, megsemmisíthetők.”³⁸. A házkutatás gyors kell hogy legyen, biztosítani kell azt is, hogy a hatóság tagjain kívül más személy semmit meg ne változtathasson, el ne mozdíthasson.

Magát az anyagot a leggyakrabban jól elrejtik az elkövetők, gyakran saját környezetük, családjuk elől is titkolva, hogy mivel foglalkoznak. Előfordulnak rejtett üregek padlóban, bútorokban, falban, de hétköznapiabb helyeken is, például az amfetamin a hűtőben tárolandó. A bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb tárgyakat azonban már nem szokták olyan körültekintően elrejtetni, nem fordítanak rá akkora figyelmet, így ezek árulkodó jelek lehetnek. A csomagoláshoz használt alufóliát vagy kis önzáró tasakokat gyakran hagyják elő. A nagy pontosságú digitális mérleg is bűncselekményre utal. A hígításhoz használt anyagokat sem rejtik el annyira, ezek jelenléte is beszédes lehet (például: tejpor, koffein, porcukor, téglapor, stb.). A kommunikációhoz – mivel számítanak arra, hogy telefonjaikat esetleg lehallgathatják – gyakran több készüléket és több SIM kártyát használnak. Fontos, hogy magáról a SIM-ről annak üres tokja is adhat információt a rajta található adatok révén. A házban talált számítástechnikai eszközök lefoglalása szintén szükséges, mivel a telefon mellett ma már gyakori az MSN, és egyéb chatprogramok használata. A házkutatás során le kell foglalni mindent, amiből a kommunikációra adat nyerhető (telefonszámok, e-mail címek) „a kábítószer-fogyasztók gyakran keverednek adósságba a dílernél, aki ezt írott formában nyilvántartja, így a feljegyzések felkutatása és későbbi értékelése szintén bizonyíthatja a cselekmény elkövetését, és segítheti az elkövetői kör szélesítését, meghatározását.”³⁹

³⁷ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról, 149. §

³⁸ Varga Péter: A kábítószerrel visszaélés bűncselekmény nyomozásának sajátosságai, 68. o

³⁹ Varga Péter: A kábítószerrel visszaélés bűncselekmény nyomozásának sajátosságai, 69. o.

A szemle

A szemle a Be. 119. §-ban meghatározott bizonyítási eljárás. A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság rendeli el, és tartja, ha a bizonyítandó tény felderítéséhez vagy megállapításához személy, tárgy vagy helyszín megtekintése, illetőleg tárgy vagy helyszín megfigyelése szükséges. A bizonyítás szempontjából jelentős körülményeket részletesen rögzíteni kell. A fel kell kutatni és össze kell gyűjteni a tárgyi bizonyítási eszközöket, és gondoskodni kell a megfelelő módon történő megőrzésükről. A szemle tárgyról, ha lehetséges és szükséges, kép- vagy hangfelvételt, illetve képet és hangot egyidejűleg rögzítő felvételt, rajzot vagy vázlatot kell készíteni, és azt a jegyzőkönyvhöz kell csatolni.⁴⁰ Mivel a helyszínen is megtartható, általában azokon a helyeken történik, ahol kábítószer természetnek, de méginkább ahol szintetikus szert állítanak elő, vagy nagyobb mennyiségeket tárolnak. A „nagyüzemi” előállítás viszonylag nagyobb teret és általában komolyabb eszközöket, felszerelést kíván meg. „Az eszközök és a kábítószer nagy mennyisége és száma szinte kizárja az elkövető nyomok eltüntetésére irányuló tevékenységét.”⁴¹ Jellemző az, hogy az épület kívülről átlagos, mert még elrejthető sötétítő függönnyel, deszkázással az ablak, de a belső térben már minden megtalálható, nem lehet rejtegetni. Előfordulnak vegyszerek, flakonok, melléktermékek, elhasznált felszerelések és nagyobb mennyiségű félkész vagy kész anyag.

A szemle, illetve a házkutatás során tehát különféle anyagok, eszközök kerülhetnek lefoglalásra. Ezek közül a Btk. 77. § (1) bekezdésének értelmében *elkobzás* alá esik az a dolog:

- amelyet a bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak, vagy arra szántak,
- amelynek birtoklása a közbiztonságot veszélyezteti, vagy jogszabályba ütközik,
- amely bűncselekmény elkövetése útján jött létre,
- amelyre a bűncselekményt elkövették, vagy a bűncselekmény befejezését követően e dolog elszállítása céljából használtak.

A helyszínen talált kábítószer, azok előállításához szükséges eszközök így lefoglalásra kerülnek, majd elkobzásra, és csak ezután semmisíthetők meg. Az elkobzást leggyakrabban az ügyet lezáró ítéletben mondja ki a bíróság. Komoly gyakorlati

⁴⁰ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról, 119. §

⁴¹ Varga Péter: A kábítószerrel visszaélés bűncselekmény nyomozásának sajátosságai, 69. o.

problémát jelenthet a nyomozó hatóság számára a lefoglalt dolgok nagy száma esetén azok tárolása az eljárás végéig. Egy kenderültetvényről érkező akár több száz tő növényt, illetve egyéb eszközöket megfelelően őrzött helyen kell raktározni, erre a hatóságok épületeiben – ekkora mennyiségek esetén – nem mindig van lehetőség. Miután a megfelelő mintavétel megtörtént a kábítószerekből, további tárolásuk feleslegessé válik. Ezért célszerű, ha a nyomozó hatóság a 26/2009. (OT 15.) ORFK utasítás V. fejezet 22. pontja alapján indítványozza a dolgok előzetes elkobzását. Ha a bíróság határozatában ezt elrendeli, lehetővé válik a kábítószerek megsemmisítése.

VII. Bizonyítás a büntetőeljárásban

Bizonyításon a bíróság, az ügyész, a nyomozó hatóság és az eljárásban részt vevő más alanyok cselekményeinek sorát értjük, amelyek arra irányulnak, hogy ismereteket nyújtsanak arról, hogy történt-e bűncselekmény, és ki az elkövetője. Büntető eljárásjogi szempontból „összetett jelenség: magában foglalja a bíróság, az ügyész, a nyomozó hatóságok és más résztvevők megismerő tevékenységét, a logikai bizonyítást és ezeknek jogilag szabályozott rendjét.”⁴² A bíróság előtt folyó bizonyítás eredményeként alakul ki a bizonyítékoknak az a köre, amely alapján a bíró dönteni tud a vádlott bűnössége kérdésében. Itt tehát együtt jelenik meg minden információ, ami az eddig tárgyalt felderítés és nyomozás során felhalmozódik. A bizonyítás csak akkor törvényes, ha „előre megismerhető és a bizonyítási műveletnek kötelező formát adó szabályok között zajlik, mindvégig a védelem kontrollja alatt áll, és ennek eredménye a belső meggyőződésre alapított tényállás megállapítása.”⁴³ A Be. 75. § (1) bekezdés úgy rendelkezik, hogy a bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárási jogszabályok alkalmazásában jelentősek. A bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni.⁴⁴ A 76. § (1) bekezdés pedig felsorolja, milyen bizonyítási eszközöket lehet alkalmazni az eljárás során. Ilyenek a terhelt vallomása, tanúvallomás, tárgyi bizonyítási eszköz, okirat illetve a szakértő által adott szakvélemény.

Ezek közül az egyik a kábítószerrel visszaélés kapcsán, az egyéb büntető ügyekhez képest kiemelt szerepet kap: a *szakértő*. Szakértőt a törvény szerint akkor kell kirendelni, ha a bizonyítandó tény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges.⁴⁵ A jelentős mennyiségű kábítószerrel kapcsolatos ügyekben több olyan kérdésre is választ kell adni, amelyhez szükséges szakértelemmel a nyomozó hatóság, ügyészség, bíróság nem rendelkezik. Így ilyen esetekben eljárhatnak vegyészszakértők, toxikológus szakértők, botanikus szakértők, igazságügyi pszichiáter szakértők, igazságügyi

⁴² Király Tibor: Büntetőeljárás jog, 240-243. o.

⁴³ Bejczy Alexa: A titkos információgyűjtés célhoz kötöttsége, 133. o.

⁴⁴ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról, 75. §

⁴⁵ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról, 99. §

orvosszakértők, informatikus és hírközlési szakértők. Az ő munkájukat fogom a következő részben áttekinteni és bemutatni.

Vegyészszakértő

A szakértők közül a legjelentősebb, megkerülhetetlen szereppel bír, mivel míg a fenti szakértők közül bizonyosak csak egy-egy ügycsoportban szerepelnek, addig a vegyészszakértő kivétel nélkül minden kábítószerrel kapcsolatos ügyben eljár. A tényállásszerűséghez, illetve a büntetőjogi felelősség megállapításához szükséges alapvető információk megállapítása köthető hozzá, nevezetesen, hogy a lefoglalt kábítószer gyanús anyag valóban kábítószernek minősül-e, illetve ha igen, akkor annak mi és mennyi a hatóanyag-tartalma. A kábítószerrel kapcsolatos szabályozást bemutató fejezetben már kifejtettem, és most is utalok rá, hogy a jelenlegi szabályozás a tiszta hatóanyag-tartalom alapján adja meg azokat a mennyiségi határokat, amelyek alapján vétségként illetve büntettként, illetve ezek privilegizált vagy minősített eseteként minősül a cselekmény, az ezekhez igazodó büntetési tételekkel. Ha a nyomozó hatóság kábítószer-gyanús anyagot foglal le, azt elküldi vegyészszakértőhöz az illetékes laborba. A vegyészszakértőt a rendőrség, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, az ügyészség, vagy a bíróság kirendelő határozattal rendeli ki (a hatósági kirendelés nélkül adott szakértői nyilatkozatok eljárásjogilag okiratnak, nem szakvéleménynek minősülnek). A kirendelő határozaton „szerepel az ügyszám, továbbá az, hogy ki ellen indították az eljárást - ha ez ismert -, a határidő, rövid előzményi adatok leírása és a hatóság által feltett kérdések.”⁴⁶

Ezek a kérdések általában a következők:

- A lefoglalt anyag tartalmaz-e kábítószer vagy pszichotróp anyagot?
- Abban az esetben, ha az anyag kábítószer, akkor mennyi a hatóanyag-tartalma, ez csekély vagy jelentős mennyiségnek minősül-e?
- A „lefoglalt tárgy érintkezett-e kábítószerrel, használták-e kábítószer fogyasztására?”⁴⁷

⁴⁶ Horváth Szabina: A vegyészszakértő feladata a kábítószer anyagának és mennyiségének meghatározása kérdéseiben, 172. o.

⁴⁷ Horváth Szabina: A vegyészszakértő feladata a kábítószer anyagának és mennyiségének meghatározása kérdéseiben, 172. o.

- Az is lehetséges, hogy a beküldött anyag eredetéről kér információt a hatóság, ide tartozik például szintetikus szer esetén a „kiindulási anyagoknak, a gyártás technológiájának megállapítására”⁴⁸ vonatkozó kérdés, amelynek a különböző elkövetőktől lefoglalt anyag közös eredetének bizonyításában lehet szerepe.

A hatóságnak figyelemmel kell kezelnie a lefoglalt anyagot. A hitelesség kiemelt szereppel bír. Gyakorlati tapasztalatok alapján számos probléma eredt a bűnjelcímke hiányosságából, lefoglalási jegyzőkönyv pontatlanságaiból,⁴⁹ abból, hogy esetlegesen nem megfelelő részletességgel írták le a csomagolás, illetve az anyag tulajdonságait, a megtalálás helyét. A különböző helyszínekről illetve személyektől származó anyagokat, illetve a „különböző megjelenési formájú (por, folyadék, növényi anyag) szubsztanciákat külön kell csomagolni. (...) Az elkülönítésre azért kell nagy hangsúlyt fektetni, mert ha valamilyen kábítószer vagy kábítószerrel szennyezett tárgy érintkezik egy kábítószertől mentes anyaggal vagy tárggyal, akkor az alkalmazott nagy érzékenységgű vizsgálati módszerekkel és készülékekkel ez utóbbiról is kimutatják azt.”⁵⁰ Az ebben a körben elkövetett hibákra a szakértő ki szokott térni a szakvéleményében, arra azonban nincs módja, hogy ezekre hivatkozva megtagadja az érdemi szakvélemény adását. Ehhez hasonló adminisztrációs hibák, vagy figyelmetlenségek elkerülésére különös hangsúlyt kellene helyeznie az eljáró nyomozó hatóságnak, mert egy adott esetben sikeresen végrehajtott, költséges nyomozás bukhat el ezen, ha a védelem azzal tud érvelni, hogy például a kábítószer nem is a vádlottól került lefoglalásra vagy hibás szállítás miatt mutatható ki a kábítószer.

A lefoglalt és azonosítható módon csomagolt, kábítószer gyanúját keltő anyagot legkésőbb a lefoglalás napját követő munkanapon a vegyészszakértőhöz kell szállítani.⁵¹ A szakértő eljárása a csomagbontással kezdődik. Ez – a hitelesség és a megbízhatóság miatt – legalább két személy jelenlétében zajlik, általában bűnügyi technikus segítségével. Részletes jegyzőkönyvben kerül rögzítésre az, hogy az anyag milyen körülmények között került a szakértőhöz, milyen volt a csomagolása, azon milyen jelölések, feliratok, ábrák

⁴⁸ Tremmel-Fenyvesi-Herke: Kriminálisztika Tankönyv és Atlasz, 142. o.

⁴⁹ A bűnjelcímke és a lefoglalási jegyzőkönyv tartalmi és formai kritériumait a 26/2009. ORFK utasítás III. fejezete, különösen a 10-11. pont adja meg.

⁵⁰ Horváth Szabina: A vegyészszakértő feladata a kábítószer anyagának és mennyiségének meghatározása kérdéseiben, 172. – 173. o.

⁵¹ 26/2009. ORFK utasítás, V. fejezet, 17. pont

vagy egyéb ismertetőjegyek találhatók, továbbá, hogy milyen egyéb tulajdonságokkal rendelkezik, mennyi a bruttó és nettó, csomagolás nélküli tömege. A technikus ellátja a bizonyítékokat az egyértelmű azonosításhoz szükséges számozással. A következő lépés a reprezentatív minta vétele. Minden anyagot külön analizálni kell, tabletták esetén azok felszínét és belsejét egyaránt. Kábítószerrel szennyezett tárgy felületét oldószerrel mossa ki a szakértő, és a kapott oldatot analizálja. Ezután következik az anyag tulajdonképpeni azonosítása, anyagi minőségének meghatározása.

Miután az összes szükséges vizsgálatot elvégezte a szakértő, összeállítja a szakvéleményt, melyet írásban a kitűzött határidőn belül terjeszt a bíróság elé, illetve melyet saját nevében ad elő a tárgyaláson. A szakvélemény a szakértő által végzett vizsgálatok eredményeire épül, választ ad a feltett kérdésekre, mindig kategorikusan, igennel vagy nemmel.

A vegyészszakértő által így elkészített szakvélemény adja a bizonyítékok egyik formáját, melyre a bíróság az ítélet indokolásában hivatkozik. A következő eset tényállása szerint a vádlottak a Hegyeshalmi Határátkelőhelyen, egy bérelt személygépkocsival kokain tartalmú kábítószerrel hozták az országba, amit a vámhivatal munkatársai a pótkerékben, három csomagban találtak meg. A Mosonmagyaróvári Városi Bíróság B.127/2009/10. számú ítéletének indokolásában kifejtette, hogy a vegyészszakértő a lefoglalt anyagból kokaint mutatott ki, ami kábítószernek minősül. A jelentős mennyiség alsó határa 40 gramm kokain-bázisra vonatkozóan. A lefoglalt csomagokban található lapszerűvé préselt tömbök $756,63 \pm 5,71$ gramm, a kapszulák pedig $696,02 \pm 18,59$ gramm kokain-bázist tartalmaztak, így együttesen a jelentős mennyiség alsó határának harminchatszorosa volt a hatóanyagtartalmuk. A kábítószer piaci értéke meghaladta a 100 millió forintot.

A kábítószereket vizsgáló vegyészszakértők a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet (BSzKI) Szerves Kémiai Analitikai Osztályának munkatársai. Működik egy központi kábítószer-vizsgáló laboratórium, illetve öt regionális labor, többek között Győrben is. A regionális laboratóriumi hálózat kiépítésének fő célja az volt, hogy a kirendelők az ország egész területén, rövid idő alatt szakértőhöz tudják továbbítani a lefoglalt kábítószeranyagokat, és szükség esetén azokról helyben, a lehető leggyorsabban szakvéleményt kaphassanak. A központi és a regionális laboratóriumok szerves egységet képeznek, a vizsgálatok azonos protokoll szerint, egységes műszerparkkal és eszközkészlettel, egységes szakmai színvonalon kerülnek elvégzésre,⁵² így Budapesten, Győrben, Szegeden,

⁵² <http://www.bszki.hu/page.php?514>

Veszprémben, Pécsen, és Debrecenben is ugyanaz lesz az eredmény. A régiólaborok az összes szakértői véleményt és a hozzájuk került összes ügy adatait negyedévente elküldik a budapesti központi adatbázisba.

A jogalkotásra kiható szerepe is van a vegyészszakértőnek Magyarországon. Ahogy már kiemelttem, csak a jegyzékbe felvett anyagok minősülnek kábítószernek. Ezért a szintetikus szereket nagy mennyiségben, laboratóriumi körülmények között előállító elkövetők gyakran módosítanak a vegyületeken, és olyan új vegyületet hoznak létre, amelynek hatása a már meglévő kábítószerével közel azonos, de mivel még nincs fenn a jegyzéken, így nem büntethető a vele való visszaélés. Ilyenek az úgynevezett „designer drogok.” Ha egy lefoglalt anyagról kiderül, hogy még nincs a listán, de ez is veszélyes kábító hatású anyag, akkor a szakértő jelzést tehet, hogy új szer jelent meg a kábítószerpiacon. Ezzel beindulhat az a jogalkotási folyamat, amely eredményeként az új anyagot felveszik a kábítószeres jegyzékére. Szintén a gyors jogalkotói, jogalkalmazói reakciót segíti elő a BSzKI „Kritikus kábítószeres hatóanyag-tartalmának fokozott monitorozása”⁵³ elnevezésű projektje, mely 2009 nyarán vette kezdetét, majd egy rövid megszakítás után, 2012. januárjában indult újra, immár bővített keretek között. A program lényege, hogy az egyes, kiemelten veszélyes kábítószeres hatóanyag-tartalmának alakulását, a megjelenő új szerek első előfordulását, illetve a „designer drogok” vizsgálata során nyert adatokat összesítik, és felhívások, illetve riasztások formájában nyilvánosságra hozzák a BSzKI internetes oldalán.

Vegyészszakértő elvi szakvéleményt is adhat, erre akkor kerülhet sor, hogyha nem áll rendelkezésre lefoglalt anyag, hanem „gyanúsított, vádlotti vallomásokból következtetnek a fogyasztott, vásárolt kábítószer mennyiségére.”⁵⁴ Ekkor a BSzKI által közzétett, a központi és regionális laboratóriumokban vizsgált, a feketepiaci kábítószer-készítmények átlagos hatóanyag-tartalmának évenkénti alakulását mutató táblázat alapján lehet eljárni. *(II. számú melléklet)* Egyszerűbb esetekben a táblázat felhasználásával a nyomozó hatóság, szakértő kirendelése nélkül is meg tudja határozni a kérdéses mennyiséget.

⁵³ http://www.bszki.hu/e107_files/downloads/MH2012I.pdf

⁵⁴ Horváth Szabina: A vegyészszakértő feladata a kábítószer anyagának és mennyiségének meghatározása kérdéseiben, 179. o.

Botanikus szakértő

Az első magyar marihuánaperként ismert ügy Zala megyében történt, egy idős amerikai-magyar állampolgár Hollandiából behozott magból kendert termesztett, ebből marihuánás cigarettát készített, melyet részben elfogyasztott, részben a marihuánát nylonzacskókba csomagolva értékesítette. A nyomozó hatóság 1993-ban, mielőtt a termés beért volna, 712 kg zöld cannabis növényt foglalt le, továbbá több kilogrammnyi szárított növényi törmeléket. Az akkor hatályos szabályok szerint, a nedves állapotú zöld növényből a vegyészszakértő megállapította, hogy a jelentős mennyiség alsó határát jóval meghaladja az előállítható kábítószer THC-tartalma. A bíróság megállapította a jelentős mennyiségre elkövetést, és a törvényi minimumra, 5 évi szabadságvesztésre ítélte a vádlottat. A védelem az elsőfokú eljárásban arra helyezte a hangsúlyt, hogy a még éretlen növény THC-szintje nem alkalmas euforizáló-kábító hatás elérésére. Ezt egy általuk becsatolt orvosszakértői véleményre alapozták. A bíróság nem fogadta el a védekezésüket, mert a növények még éretlen állapotban voltak, ha beérett növényként szedték volna le és szárították volna ki, akkor jóval magasabb lett volna a hatóanyag tartalma. Másodfokú eljárásban a védő más irányú bizonyítást indítványozott. Álláspontja szerint a növények lefoglalásakor - mivel botanikus szakértőt nem vettek igénybe - a nyomozó hatóság célzatosan gyűjtötte be és bocsátotta a vegyészszakértő rendelkezésére a kendernövényeket, még hozzá magasabb hatóanyag-tartalmú női egyedeket, a hím egyedekből pedig nem vett mintát. A 712 kg zöld kender felét a védelem szerint hím egyednek vélelmezhetjük. Tehát a védelem szerint nem reprezentatív mintavétel történt, így a vegyészszakértő által megállapított mennyiség sem lehet irányadó, hanem annak minimum feleződnie kell. Miután a bíróság meghallgatott egy botanikus szakértőt, aki ezt nem tartotta kizárhatónak, el kellett fogadnia a védelem érvelését, így lényegesen kevesebb hatóanyag-tartalom került megállapításra, ami már nem érte el a jelentős mennyiséget, így a kiszabható büntetés is lényegesen kevesebb volt.

Az említett jogeset is mutatja, hogy a termesztéssel elkövetett cselekményeknél a botanikus szakértő meghatározó szereppel bír. A fenti esetnél a nyomozó hatóság hibája, vagy figyelmetlensége kiváló lehetőséget adott a védelemnek, mert a jelentős mennyiséget meghatározó vegyészszakértői véleményt kérdőjelezte meg. Az eset után „egységesítésre került a nyomozati gyakorlat a vonatkozásban, hogy (...) a termesztésnél lefoglalt cannabis növény vizsgálatához botanikus szakértőt vesznek igénybe és reprezentatív mintavétel történik a növényekből. Botanikus szakértő mérlegeli, hogy az adott növénypopulációt

azonos, vagy különböző fajta növények alkotják-e, továbbá megállapítja azok eltérő vagy megegyező fejlettségi állapotát is.”⁵⁵ Eljárásához segítséget nyújt a 26/2009. (OT 15.) ORFK utasítás 2. számú melléklete, a „Módszertani segédlet a kábítószer előállítására alkalmas növények hatósági lefoglalása esetén szükséges reprezentatív mintavételhez”. Itt kerülnek rögzítésre a mintavétel szabályai, a készítendő jegyzőkönyv tartalmi elemei (például lefoglalás helye, ideje, helyszín részletes leírása, ültetés sortávolsága, stb.), illetve a csomagolással kapcsolatos elvárások (például, hogy a növényi mintákat papírszakban, vagy szövött textilzsákban kell tartani, így biztosítva a szellős csomagolást, hogy a mintában annak huzamosabb tárolása esetén se induljon meg a bomlás, rothadás).⁵⁶ A szakértőt kirendelő határozat a következő kérdéseket tartalmazza:

- A lefoglalásra került növények kannabisz vagy más kábítószer-növények-e?
- A lefoglalt növények milyen, fejlődési fokok szerinti csoportokba oszthatók?
- Az egyes csoportokba összesen hány egyed tartozik?

A Soproni Városi Bíróság B.349/2008/3. számú ítéletének indokolásából láthatjuk, hogy a vádlott lakóházának padlásterében lefoglalt növények – a botanikus szakértő véleménye alapján – kendernövényekként azonosíthatók, és a több mint hatszáz egyedből álló ültetvény úgynevezett szaporító tövekből, dugványokból, illetve kifejlett és termőre fordult növényekből áll.

Ha tehát a mintát a növények közül megfelelően, reprezentatívan vették, akkor a mintából a vegyészszakértő már az egész mennyiségre nézve pontos, a büntetőeljárás során irányadó, bizonyításban megálló hatóanyag-koncentrációt tud számítani.

Toxikológus szakértő

A toxikológus szakértők feladata a kábítószer-fogyasztás tényének megállapítása vagy kizárása, illetve a kábítószerek élettani hatásáról kell nyilatkozniuk, ez utóbbinak a cselekvőképesség megállapítása szempontjából lehet jelentősége.

Az Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézetek – Országos Toxikológiai Intézet (ISZKI-OTI) Kábítószer-Analitikai Osztály szervezetében tevékenykednek, éves szinten több, mint

⁵⁵ Rupa Melinda: A kábítószer probléma nemzetközi és hazai büntetőjogi szabályozásának áttekintése és a jogalkalmazói gyakorlat alakulása, 170. o.

⁵⁶ 26/2009. ORFK utasítás, VII. fejezet, Eljárás kannabisz, illetőleg más kábítószer-növény egyedek lefoglalása esetén

8500 ügyben. „A vizsgálatok során kábítószeres, pszichotróp anyagok, gyógyszerek és különböző mérgek minőségi és mennyiségi meghatározása történik tájékoztató, úgynevezett „screen” és az annak eredményét megerősítő vagy elvető nagyérzékenységű specifikus vizsgálatokkal.”⁵⁷

A toxikológus szakértők legtöbbször vér- vagy vizeletmintát vizsgálnak, de a kábítószeres egyéb vizsgálati anyagokból is kimutathatóak (például hajminta, nyálminta, izzadság).⁵⁸ Vizeletmintát általában egy erre speciálisan kialakított helyen vesznek a gyanúsítottaktól, ahol az emberi szemérmű, higiénia, és pszichikai tényezőknek meg tudnak felelni, ugyanakkor ki tudják zárni a minta meghamisításának lehetőségét is. Léteznek vizeletminta-gyorstesztetek, de pontos, megbízható eredményt csak a laboratóriumi vizsgálatok adnak. A vizeletminta-vizsgálattal a fogyasztás ténye megerősíthető, vagy kizárható, ugyanakkor a „cselekvőképesség mértéke a vérminta toxikológiai analízisével állapítható meg.”⁵⁹ Vérmintát csak orvosi beavatkozással lehet biztosítani. Nagy előnye, hogy DNS-analízissel, vagy más módszerekkel utólag is egyértelműen azonosítható, az adott személyhez köthető, így kizárható egy esetleges véletlen vagy szándékos mintacsere. A technika fejlődése lehetővé teszi egyre pontosabb, nyálmintát vizsgáló helyszíni gyorstesztetek készítését is, melyek még nem terjedtek el, de számos előnyt hordoznak, így például megkönnyítik a mintavételt akár egy közlekedési ellenőrzés során, akár egy ültetvény helyszínén. A kábítószeres természetű elkövetőknél gyakori, hogy maguk is fogyasztanak a „termésből.” A Soproni Városi Bíróság B.12/2010/11. számú ítéletének tényállása szerint a vádlott a családi házában a pincéjében és melléképületében jelentős mennyiségű, 312 fő kannabiszt termesztett. A vádlottól vizeletminta vételére is sor került, amelyből a toxikológus szakértő delta-9-THC-COOH-t mutatott ki, amely marihuána vagy hasis fogyasztására utal. A vádlott beismerte, hogy naponta fogyasztott marihuánát „füves cigaretta” formájában.

⁵⁷ http://www.iszki.hu/?page_id=64

⁵⁸ Erről részletesen: Benkő-Szipola-Huszár: Korszakváltás a helyszíni gyors diagnosztikában – kábítószeres és pszichotróp anyagok kimutatása nyálmintából

⁵⁹ Benkő-Szipola-Huszár: Korszakváltás a helyszíni gyors diagnosztikában – kábítószeres és pszichotróp anyagok kimutatása nyálmintából, 5. o.

Igazságügyi elmeorvos szakértő és igazságügyi orvosszakértő

A törvényi szabályozás vizsgálata kapcsán említésre került, hogy a függő által elkövetett magatartások jelenleg enyhébb elbírálás alá esnek. A függőség fennállása szakkérdés, melynek megállapítására a Be. 99.§ (2) bekezdés a) pontja értelmében kötelező szakértőt kirendelni. Így *igazságügyi elmeorvos (pszichiáter) szakértő* dönt a kérdésben, illetve azt is vizsgálja, milyen szintű kábítószer fogyasztónak tekinthető az elkövető, továbbá, hogy a „cselekmény elkövetésekor milyen volt az elmeállapota,”⁶⁰ volt-e olyan körülmény, ami lehetetlenné tette vagy korlátozta azt, hogy cselekményének következményeit felismerje, vagy a felismerésnek megfelelő magatartást tanúsítson. Ebben a körben a szakértő megállapítja, hogy a terhelt szenvedett-e elmebetegségben, gyengeelméjűségben, szellemi leépülésben, volt-e tudatzavara vagy személyiségzavara, és ez olyan fokú volt-e, ami büntetőjogilag értékelhető (Btk. 24. § szerinti kóros elmeállapot). A hatóság költséget és időt takaríthat meg azzal, hogy a szakértő kirendelésekor véleményt kér mind a kábítószer függőség fennállására, mind a kóros elmeállapotról nézve, különösen, mivel a két vizsgálat részben közös alapról indul.

Kábítószer függőség véleményezésére csak két személy együttesen jogosult, az igazságügyi elmeorvos szakértő mellett ebben az esetben egy másik igazságügyi elmeorvos szakértő, vagy egy pszichiáter szakorvos, vagy egy *igazságügyi orvosszakértő* jár el.⁶¹ Problémát okozhat a függőség két aspektusa közötti különbségtétel, ugyanis beszélhetünk testi, illetve pszichés függőségről is. A törvény egységesen kezeli a két kategóriát, a szakértők viszont nem. „Egyes szakértők a kábítószer-függést csupán lelki tünetek alapján is megállapíthatónak tartják, míg a szakértők többsége ezt csak testi tünetek jelentkezésekor diagnosztizálja.”⁶² Ez pedig veszélyeztetheti az ítélkezési gyakorlat egységét. A probléma megoldására módszertani levél is született, de a bizonytalanságot nem tudta megszüntetni.⁶³

Az igazságügyi orvosszakértők a függőséggel kapcsolatos kérdéseken kívül „kiemelt szerepet kapnak a bódult állapotban történő járművezetés bűncselekményének

⁶⁰ Varga Péter: A kábítószerrel visszaélés bűncselekmény nyomozásának sajátosságai, 71. o.

⁶¹ Az Egészségügyi Minisztérium módszertani levele a kábítószer-függőség véleményezéséről

⁶² Kovács Gábor: Kábítószerrel kapcsolatos büntető-jogalkalmazási problémák egyes igazságügyi orvosszakértői aspektusai, 80. o.

⁶³ Az Egészségügyi Minisztérium módszertani levele a kábítószer-függőség véleményezéséről

igazolásában. A bódult állapot jellegzetes tüneteinek ismerete és véleményezése mellett számos egyéb olyan kérdéskör merülhet fel (bizonyos pszichoaktív vegyület élettani hatása, stb.) amikor kirendelésük szükségessé válhat. Emellett a hatósági és igazságügyi orvosi boncolások halálloki diagnózisai, a halálhoz vezető patológiai, kórtani folyamat tisztázása segítségére lehet az eljárást folytató nyomozó szerveknek az ügy érdemi részének, körülményeinek tisztázásában.”⁶⁴

További szakértők

Informatikus, illetve hírközlési szakértőknek a mobiltelefonok illetve számítástechnikai eszközök által nyerhető információ feldolgozásában lehet szerepe. Egyes esetekben ugyanis akkora adattartalom halmozódhat fel, amelynek kezelése, hatékony elemzése különleges szakértelmet igényel. Az egyes hívások kezdeményezése, fogadása, a hívások közötti kapcsolatok feltárása nagy mennyiségű adat esetén manuálisan lehetetlen, azt egy elektronikus adatállományból, számítógépes program segítségével gyorsabban, eredményesebben lehet elvégezni.⁶⁵

Elektronikai szakértő az ügyészség és a rendőrség újabb gyakorlata alapján szintén eljárhat jelentős mennyiségű kábítószerrel kapcsolatosan, a mégpedig a termesztéssel elkövetett esetekben. Utaltam rá a Győr-Moson-Sopron megyére jellemző elkövetési magatartások tárgyalásakor, hogy amikor egy ültetvényen folyik a kábítószer termesztése, több elektromos eszközre is szükség van, melyek magas fogyasztást eredményeznek. Az elkövetők, egyrészt megtakarítási okokból, másrészt azért, hogy a kiugróan magas számla ne legyen gyanús, gyakran az elektromos mérőórát kijátszva lopnak áramot. Így egy lopási kár keletkezik a szolgáltatónál, melynek összege is meghatározható, a következőképpen: a botanikus szakértő megállapítja azt, hogy pontosan milyen fejlettségűek a növények, és így mennyi idősek. Megállapítható az is, hogy ehhez minimálisan naponta hány órát kell működnie a lámpáknak, öntözőberendezéseknek, egyéb eszközöknek. Így az ügyészség vagy nyomozó hatóság által kirendelt elektronikai szakértő meg tudja állapítani a lefoglalt eszközök fogyasztási jellemzői alapján, hogy azok minimum mennyi elektromos áramot használtak fel az adott időszakban.

⁶⁴ Angyal Miklós: Szakértők a kábítószer elleni küzdelemben, 3. o.

⁶⁵ Fázsi László: A mobiltelefon-híváslisták felhasználásának bizonyítási kérdései, 122. o.

VIII. Összegzés

Dolgozatomban a jelentős mennyiségű kábítószerrel visszaélés bűncselekmény felderítésének, nyomozásának és bizonyításának folyamatát követtem végig. Ennek egyes szakaszaiba számos szakembernek kell bekapcsolódnia ahhoz, hogy ez az eljárás a lehető leggyorsabban és igazságosan menjen végbe. Mindez társadalmi érdek.

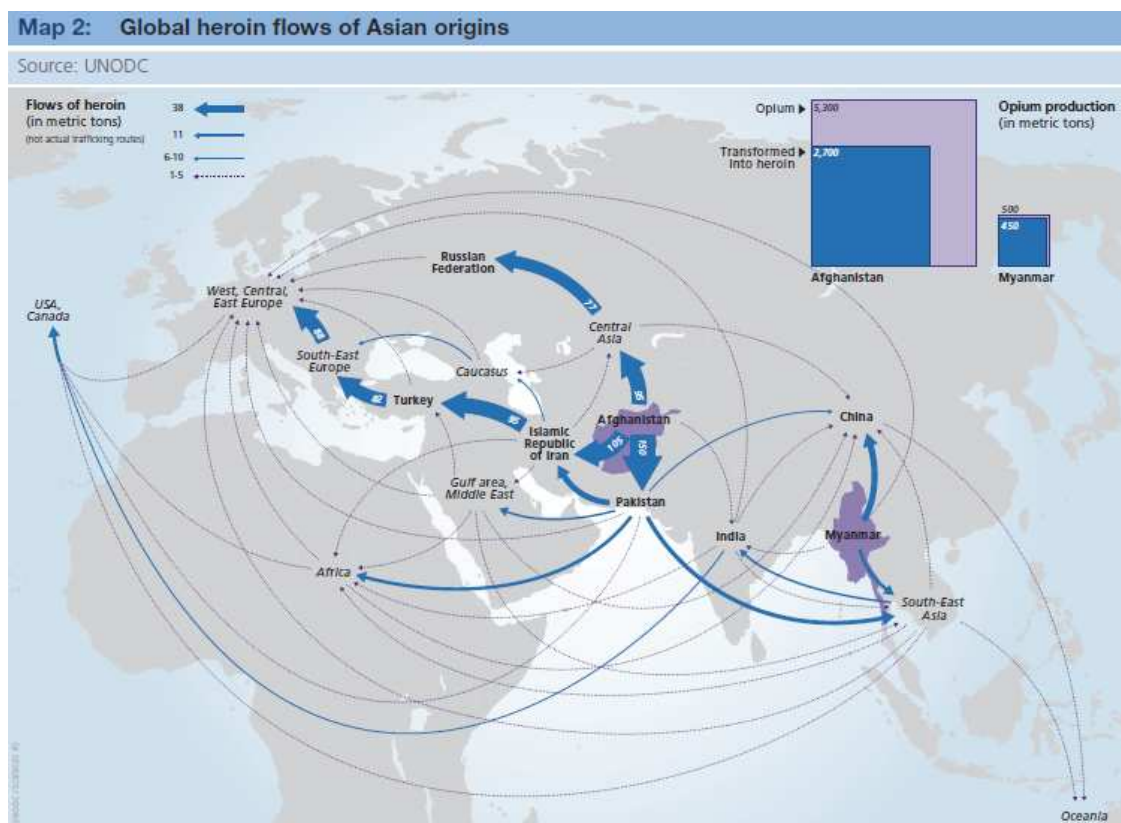
A kábítószer előállításával, termesztésével, illetve kereskedelmével foglalkozók esete ugyanis már messze túlmutat azon, hogy valaki kíváncsiságból kipróbál valamit, ami eddig ismeretlen volt számára, vagy azon, hogy egy szenvedély rabja lesz. Ezek a személyek gazdasági, anyagi haszonszerzés céljából követik el a cselekményeiket, tisztán profitálnak a fogyasztókból, függőkből. Így társadalomra veszélyességük is nagyobb. Ezért véleményem szerint fontos az, hogy az általuk elkövetett cselekmény súlyának megfelelő büntetést kapjanak. Ehhez pedig feltétlenül szükséges, hogy az elkövetett cselekményeket minél nagyobb hatékonysággal derítsék fel az eljáró nyomozó hatóságok. Az elkövetéstől visszatartó erőt ez a két tényező együttesen adja: a cselekmények elkövetésére fény derül, és a büntetőeljárás végén, a bizonyítás eredményeként, megfelelő súlyú büntetést megállapító ítéletek születnek. Mert ekkor már a jövőbeni elkövető számára a szinte biztos lebukás, és a várható büntetés akkora kockázatot jelent, hogy nem kezd bűncselekmény elkövetésébe.

A kereslet és kínálat elleni harcnak párhuzamosan kell zajlania, kezdve a családok, szülők, pedagógusok, orvosok küzdelmétől, egészen a végső megoldást, ultima ratiót jelentő büntetőjogi eszközökig. Véleményem szerint a büntető ügyekben eljáró hatóságok a kínálati oldalról tudnak valóban nagy csapást mérni a kábítószer-bűnözésre, a jelentős források elvágásával tudnak igazán hatni a kábítószerpiacra. Azzal pedig, hogy a jelentős mennyiségű kábítószer piacra juttatók száma csökken, a kínálat is csökken, ezen keresztül pedig a kereslet is visszaesik. A jelentős mennyiségű kábítószer elleni harc ezért kiemelt figyelmet érdemel a bűnüldözésben.

Mellékletek

I. számú melléklet – Az ázsiai eredetű heroin fő szállítási útvonalai

Forrás: UNODC World Drug Report 2010, 45. o.

II. számú melléklet

A Bűnügyi Szakértő- és Kutatóintézetben és a regionális kábítószer-vizsgáló laboratóriumokban vizsgált feketepiaci kábítószer-készítmények átlagos hatóanyag-tartalmának alakulása 1996 és 2010 között

Forrás: http://www.bszi.hu/e107_files/downloads/hatoanyag_konc_1996_2010.pdf

Letöltés időpontja: 2012. február 23. 17:02 perc

Hatóanyag	1996	1998	1999	2000	2001	2002	2003
MDMA (ecstasy tableta)	72-102 mg/tabletta	50-100 mg/tabletta	50-100 mg/tabletta*	50-100 mg/tabletta*	50-100 mg/tabletta*	20-100 mg/tabletta	30-110* mg/tabletta
ketamin (por)					5-80 %	5-80 %	30-90 %
MDA (ecstasy tableta)	46-48 mg/tabletta	46-48 mg/tabletta	50-80 mg/tabletta*	50-80 mg/tabletta*	50-80 mg/tabletta*	na.	na.
MDE (ecstasy tableta)	85-113 mg/tabletta	85-113 mg/tabletta	85-113 mg/tabletta	85-113 mg/tabletta	85-113 mg/tabletta	40-100 mg/tabletta	na.
mCPP (ecstasy tableta)							
Amfetamin (tabletta)	5,5-30 mg/tabletta	5-40 mg/tabletta	5-25 mg/tabletta*	5-25 mg/tabletta*	5-25 mg/tabletta*	változatlan	na.
Amfetamin (speed por)	5-45 %	5-45 %	2-35 %*	1-20 %*	1-25 %*	4-50 %*	2-55 %*
Metamfetamin (piko, ice)							
Kokain (fogyasztási adag)	Nincs adat	25-60 %	10-65 %*				
Kokain (nagy tételek)	52-91 %	60-80 %	50-80 %*	20-80 %*	20-80 %*	20-80 %*	25-90 %
Heroin (fogyasztási adag)	10-50 %	10-50 %	5-65 %*	10-65 %*	10-65 %*	10-55 %*	3-35 %*
Heroin (nagy tételek)	50-75 %	40-80 %					5-55 %
Marihuána (THC)	0,01-2 %	0,01-2,5 %	0,01-4 %	0,01-6 %	0,01-6 %	0,01-6 %	0,01-6 %*
Hasis (THC)	2-20 %	1-15 %	1-20 %	1-20 %	1-20 %	0,5-10 %	0,5-10 %
LSD	50-100 µg/bélyeg	60-170 µg/bélyeg	60-170 µg/bélyeg*	60-170 µg/bélyeg*	60-170 µg/bélyeg*	20-70 µg/bélyeg	20-70 µg/egység

Hatóanyag	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
MDMA (ecstasy tableta)	30-100* mg/tabletta	20-100* mg/tabletta	4-100* mg/tabletta	10-120* mg/tabletta	20-90* mg/tabletta	na.**	na.
ketamin (por)	15-75 %	30-85 %	40-85 %	25-85 %	20-85 %	na.	55-85 %*
MDA (ecstasy tableta)	20-60* mg/tabletta	na.	na.	na.	na.	na.	na.
MDE (ecstasy tableta)	na.	na.	na.	na.	na.	na.	na.
mCPP (ecstasy tableta)		20-60 mg/tabletta	15-60 mg/tabletta	20-70 mg/tabletta	10-45 mg/tabletta	10-45 mg/tabletta	10-25 mg/tabletta*
Amfetamin (tabletta)	na.	4-30 mg/tabletta	4-30 mg/tabletta	4-10 mg/tabletta	1-20 mg/tabletta	na.	na.
Amfetamin (speed por)	2-35 %*	1-45 %*	1-45 %*	0,5-50 %*	0,5-35 %*	0,5-50 %	0,5-50%*
Metamfetamin (piko, ice)						0,2-80 %	10-80%*
Kokain (fogyasztási adag)	10-70 %*	20-60 %*		5-80 %	10-80 %*	2-40 %*	
Kokain (nagy tételek)	25-90 %**	20-80 %**	10-80 %*	20-80 %*	20-90 %*	5-95 %*	5-55 %*
Heroin (fogyasztási adag)	5-25 %*	7-30 %*		7-40 %	10-50 %	10-45 %	
Heroin (nagy tételek)	20-55 %*	20-55 %*	10-55 %*	10-70 %*	20-60 %*	30-60 %*	5-60 %*
Marihuána (THC)	0,01-6 %*	0,01-6 %*	0,02-12 %	0,02-10 %*	0,02-10 %*	0,02-10 %*	0,02-12 %*
Hasis (THC)	0,1-6 %	0,1-6 %	0,2-4 %*	0,2-9 %*	0,3-7 %	0,1-10 %*	0,5-12 %*
LSD	na.	na.	na.	na.	30-80 µg/bélyeg	na.	na.

* a hatóanyagtartalom az ügyek legalább 90 %-ban a fenti határokon belül található

** a 2008. évig az ecstasy tablettákban leggyakrabban az MDMA hatóanyag fordult elő, 2009-ben a leggyakoribb hatóanyag az mCPP volt, 2010-ben a vizsgált tabletták mintegy 50%-a kábítószernek nem minősülő hatóanyagokat tartalmazott

+ a nagy tétel a 100 gramm feletti mennyiségeket jelöli (a korábbi években 10 gramm volt a határ)

Irodalomjegyzék

IDEGEN NYELVŰ IRODALOM

STEVEN D. LEVITT – THOMAS J. MILES: Economics of Criminal Law, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK; Edward Elgar Publishing Inc. Northampton, Massachusetts, USA, 2008.

ALBRECHT BRÜHL: Drogenrecht - Informationen für Betroffene und Helfer, C.H. Beck'sche Juristischer Verlag, DTV Beck, München, Bayern, Bundesrepublik Deutschland, 1992.

United Nations Office on Drugs and Crime: World Drug Report 2010,

<http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/WDR-2010.html>

Letöltés időpontja: 2012. február 21. 21:49 perc

HAZAI IRODALOM

BEJCZI ALEXA: A titkos információgyűjtés célhoz kötöttsége, *Rendészeti Szemle*, 54. évfolyam, 2006/7-8, BM Kiadó, Budapest, főszerkesztő: Dr. Korinek László, felelős kiadó: Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium

BELOVICS ERVIN – MOLNÁR GÁBOR – SINKU PÁL: Büntetőjog - Különös Rész, nyolcadik, átdolgozott kiadás, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009.

BENKŐ ANDRÁS – SZIPOLA GYULA – HUSZÁR ANDRÁS: Korszakváltás a helyszíni gyors diagnosztikában – kábítószeres és pszichotróp anyagok kimutatása nyálmintából, *Rendészeti Szemle*, 55. évfolyam, 2007/6, Duna Palota Kulturális Kht., Budapest, főszerkesztő: Dr. Korinek László, felelős kiadó: Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium

BÓCZ ENDRE (szerk.): Kriminalisztika 1 - 2. Kötet, BM Kiadó, Budapest, 2004

FÁZSI LÁSZLÓ: A mobiltelefon-híváslisták felhasználásának bizonyítási kérdései, *Rendészeti Szemle*, 56. évfolyam, 2008/10, Duna Palota Kulturális Kht., Budapest, főszerkesztő: Dr. Korinek László, felelős kiadó: Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium

FÜLÖP ÁGNES - GRÁD ANDRÁS - MÜLLER MÁRIA: Droggal és alkohollal összefüggő bűncselekmények, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2000.

- HORVÁTH SZABINA: A vegyészszakértő feladata a kábítószer anyagának és mennyiségének meghatározása kérdéseiben, *Büntetőjogi Tanulmányok VI.*, MTA Veszprémi Területi Bizottsága, Veszprém, 2005., szerkesztő: Kahler Frigyes, felelős kiadó: Mészáros Ernő
- KIRÁLY TIBOR: Büntetőeljárás jog, Osiris Kiadó, Budapest, 2008.
- KIS NORBERT: A Magyar Büntetőjog Tankönyve II. Különös Rész, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008.
- KOVÁCS GÁBOR: Kábítószerrel kapcsolatos büntető-jogalkalmazási problémák egyes igazságügyi orvosszakértői aspektusai, *Kriminológiai Közlemények 65.*, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2008., szerkesztő: Both Emőke
- KOVÁCS MELINDA: Konceptióváltás a drogpolitikában - a medikalizáló szemlélet, *Büntetőjogi Tanulmányok V.*, MTA Veszprémi Területi Bizottsága, Veszprém, 2004., szerkesztő: Kahler Frigyes, felelős kiadó: Mészáros Ernő
- KRECSIK ELDORÓDA: Kábítószerrel kapcsolatos jogértelmezési problémák, *Kriminológiai Közlemények 65.*, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2008., szerkesztő: Both Emőke
- LÉVAI MIKLÓS: Kábítószeres és bűnözés, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1992.
- MARGITÁN ÉVA: Büntetőjog, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2010
- RUPA MELINDA: A kábítószer probléma nemzetközi és hazai büntetőjogi szabályozásának áttekintése és a jogalkalmazói gyakorlat alakulása, *Büntetőjogi Tanulmányok II.*, MTA Veszprémi Területi Bizottsága, Veszprém, 2000., szerkesztő: Kahler Frigyes, felelős kiadó: Markó László
- TOLNAI KÁLMÁN: Kábulat, Athenaeum Nyomda, Budapest, 1986.
- TREMME FLÓRIÁN - FENYVESI CSABA - HERKE CSONGOR: Kriminálisztika Tankönyv és Atlasz, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2005.
- VARGA PÉTER: A kábítószerrel visszaélés bűncselekmény nyomozásának sajátosságai, *Rendészeti Szemle*, 55. évfolyam, 2007/3, Duna Palota Kulturális Kht., Budapest, főszerkesztő: Dr. Korinek László, felelős kiadó: Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium

INTERNETES HIVATKOZÁSOK:

A Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet weboldala, <http://www.bszki.hu/page.php?514>

Letöltés időpontja: 2011. október 20. 07:17 perc

A BSZKI Kritikus kábítószeres hatóanyag-tartalmának fokozott monitorozása elnevezésű projektje, http://www.bszki.hu/e107_files/downloads/MH2012I.pdf

Letöltés időpontja: 2012. február 21. 21:20 perc

ANGYAL MIKLÓS: Szakértők a kábítószer elleni küzdelemben,

<http://www.pecshor.hu/periodika/2008/angyal.pdf>

Letöltés időpontja: 2012. február 21. 14:13 perc

Az Egészségügyi Minisztérium módszertani levele a kábítószer-függőség véleményezéséről

<http://www.eum.hu/egeszsegpolitika/minosegfejlesztes/igazsagugyi-orvostan>

Letöltés időpontja: 2012. február 23. 18:11 perc

Az Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézetek weboldala, http://www.iszki.hu/?page_id=64

Letöltés időpontja: 2012. február 21. 20:50 perc

BEBESI ZOLTÁN: Kábítószer bűnözés és terrorizmus,

http://193.224.76.4/download/konyvtar/digitgy/phd/2010/bebesi_zoltan.pdf

Letöltés időpontja: 2011. szeptember 19. 22:39 perc

JOGSZABÁLYOK:

1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.)

1979. évi 5. törvényerejű rendelet (Btké.)

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről (Rtv.)

1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról (Be.)

11/2003. (V. 8.) IM–BM–PM együttes rendelet a lefoglalás és a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének, nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésének szabályairól, valamint az elkobzás végrehajtásáról

26/2009. (OT 15.) ORFK utasítás a visszaélés kábítószerrel bűncselekmény nyomozása során a Rendőrség szerveire háruló feladatokról

BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK:

A Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság határozatai:

3.Bf.271/2010/8. szám

3.Bf.183/2010/11. szám

3.Bf.232/2008/16.szám

A Mosonmagyaróvári Városi Bíróság ítéletei:

B.375/2010/37. szám

B.206/2010/7. szám

B.20/2010/29. szám

B.610/2007/37. szám

B.127/2009/10. szám

A Soproni Városi Bíróság ítéletei:

B.349/2008/3. szám

B.12/2010/11. szám